UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Karolína Hanzlíková

Právní režim koncernu po rekodifikaci soukromého práva v ČR

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 12. 11. 2016

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Karolína Hanzlíková

Tímto bych chtěla poděkovat prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc., vedoucí mé diplomové práce, za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování.

1. ÚVOD 6

2. VÝCHODISKA NOVÉ ÚPRAVY PRÁVA PODNIKATELSKÝCH SESKUPENÍ A KONCERNOVÉHO PRÁVA 8

2.1. Úprava koncernu v zahraničí a EU 8

2.2. Piercing the corporate veil 11

2.3. Základ nové úpravy koncernového práva 13

3. OVLIVNĚNÍ A OVLÁDÁNÍ 15

3.1. Ovlivnění 15

3.1.1. Vliv a vlivná osoba 15

3.1.2. Vyloučení ovlivnění 18

3.2. Ovládání 19

3.2.1. Ovládající a ovládané osoby 19

3.2.2. Právní domněnky ovládání 21

3.2.3. Většinový společník 23

3.2.4. Jednání ve shodě 24

4. KONCERN 25

4.1. Pojetí koncernu podle zákona o obchodních korporacích 25

4.2. Pojem jednotného řízení 27

4.2.1. Koncernový zájem a jednotná politika koncernu 29

4.2.2. Řídící pokyny a jejich povaha 32

4.3. Zákaz konkurence a výjimky z něj pro osoby zúčastněné na koncernu 35

5. ZPRÁVA O VZTAZÍCH 37

5.1. Podstata a náležitosti zprávy o vztazích 37

5.2. Povinnosti orgánů zpracovatele zprávy o vztazích 39

5.3. Přezkum zprávy o vztazích 40

6. VYROVNÁNÍ ÚJMY V RÁMCI KONCERNU 42

6.1. Povinnost hradit újmu v podnikatelských seskupeních 42

6.2. Náhrada újmy vzniklé v důsledku ovlivnění 43

6.2.1. Okolnosti vylučující povinnost k náhradě újmy 45

6.2.2. Ručení vlivné osoby za dluhy ovlivněné společnosti 47

6.3. Ručení vlivné osoby při úpadku obchodní korporace 48

6.4. Zproštění povinnosti hradit újmu v koncernu 50

6.4.1. K vyrovnání újmy v koncernu 55

6.4.2. Vyloučení aplikace ustanovení o zproštění povinnosti hradit újmu 63

6.5. Právo odkupu 65

7. ZÁVĚR 68

SEZNAM ZKRATEK 69

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 70

ABSTRAKT 75

ABSTRACT 76

1. Úvod

Podnikatelská seskupení jsou realitou, s níž se v moderní době setkáváme stále častěji na vnitrostátní, evropské a mezinárodní úrovni. Vznik těchto ekonomických entit je podmíněn hospodářskými výhodami, které uskupení společností přináší. Právo podnikatelských seskupení se snaží na tento jev reagovat a podnikatelská seskupení regulovat. Přitom si musí odpovědět na otázku, zda seskupování společností povolit a jakým způsobem zajistit efektivní fungování uskupení při současném usměrňování jejich fungování a především ochraně těch, jejichž zájmy jsou ohroženy. Jak velmi výstižně uvádí T. Doležil ve své knize, *„Koncern je „osobou“ či „jednotkou“ bez právní subjektivity, která se skládá z právně samostatných společností s omezenou odpovědností. Tato situace vyvolává z povahy věci konflikt zájmů, který […] je vyvolán mocenským zásahem do koncernové společnosti bez jasné odpovědnosti.“*[1]

V souvislosti s rekodikací soukromého práva došlo k významnému přerodu práva podnikatelských seskupení. Nová úprava v zákoně o obchodních korporacích se odklonila od rozdělení faktického a smluvního koncernu, a místo toho nabízí nové pojetí, které zavádí pojem ovlivnění a podnikatelská seskupení člení dle intenzity vztahů, na nichž jsou založeny. Prvním stupněm je ovládání, druhým koncern založený na jednotném řízení. Institut smluvních koncernů zaniká, v souvislosti s tím zaniká i účinnost ovládacích smluv a smluv o převodu zisku, které byly uzavřeny před účinností zákona o obchodních korporacích, jak stanoví § 780 přechodných ustanovení zákona o obchodních korporacích. Nadále mohou koncernová seskupení vznikat jak fakticky, tak smluvně, ale rozhodujícím kritériem je skutečný stav vztahů uvnitř seskupení.

Úprava v zákoně o obchodních korporacích je značně odlišná od předchozí, a stejně tak se liší od pojetí v zahraničí. Snaží se přinést vlastní řešení problematiky, na niž zatím nebyla nalezena uspokojující odpověď. Spolu s pozitivy však jako každá nová úprava přináší i nové otázky a problémy. Cílem této práce tedy bude jednak seznámit čtenáře s novými ustanoveními zákona, ale také zdůraznit výkladová a aplikační úskalí a poskytnout pokud možno více úhlů pohledu na ně. K tomu využiji názory zejména

[1] DOLEŽIL, Tomáš. *Koncerny v komunitárním právu: analýza a náměty pro rekodifikaci*. Praha: Auditorium, 2008. Studie (Auditorium), s. 42-43.

odborníků z oblasti doktríny, judikatura zde není příliš hojná. Mým cílem je také pokud možno srozumitelně vyjádřit své stanovisko k možnému řešení daných problémů.

Práce je rozdělena na pět částí. V první z nich, kapitole č. 2, se pokusím předestřít východiska, na nichž je úprava zákona o obchodních korporacích založena. Zaměřím se na zahraniční úpravu, především německou a francouzskou a trendy na evropské úrovni. Podstatná z hlediska nové úpravy je zároveň doktrína zvaná *piercing the corporate veil*. Nepůjde o podrobný rozbor materie, vzhledem k zaměření práce na českou úpravu.

Druhá a třetí část, kapitoly 3 a 4, se zaměřují na pojmy ovlivnění, ovládání a koncernu respektive. Podrobněji pojednávám o koncernu, který je také ohniskem celé práce. Považuji však za důležité soustředit pozornost i na ovlivnění a ovládání, již z důvodu jejich vzájemné provázanosti s koncernem. Čtvrtá část, pátá kapitola, seznámí čtenáře s úpravou zprávy o vztazích a jejími náležitostmi.

Za nejpodstatnější považuji šestou kapitolu, poslední část. Ta pojednává o odpovědnosti a povinnosti vyrovnat újmu v podnikatelských seskupeních, opět se zaměřením na koncern. Právě otázka odpovědnosti je pro koncernové právo klíčová. Novinkou je režim vyrovnání újmy v koncernových seskupeních, který má mnoho nevyřešených otázek a výkladových úskalí. Mým cílem je nastínit možná řešení a věnovat se jejich výhodám a nevýhodám.

Diplomová práce je vypracovaná podle úpravy účinné ke dni 12. 11. 2016.

2. Východiska nové úpravy práva podnikatelských seskupení a koncernového práva

2.1. Úprava koncernu v zahraničí a EU

Pojetí úpravy koncernového práva je často značně problematické. Ve hře je mnoho faktorů, na něž je třeba reagovat, zejména ochrana věřitelů, menšinových společníků či zaměstnanců. Koncernová seskupení jsou realitou obchodněprávních a ekonomických vztahů na vnitrostátní, evropské, ale i mezinárodní úrovni. Tím se značně komplikuje jejich ucelená regulace. Každý právní řád přistupuje ke koncernům trochu odlišně. Nejčastějšími modely jsou německý a francouzský.

Německý model vychází v základech z *ex post* kontroly koncernů[2] a zaměřuje se především na ochranu zájmů dceřiné korporace[3]. Zároveň rozlišuje faktický a smluvní koncern podle toho, zda je uzavřena ovládací smlouva, případně smlouva o převodu zisku, či zda je koncern založen na základě ovládání. Základním omezením pro pokyny je zájem ovládané osoby. Dojde-li v důsledku nevýhodného pokynu k újmě ovládané společnosti, musí ovládající osoba nahradit vzniklou újmu, a to za každé uplynulé účetní období. V případě faktického koncernu pak ručí za závazky dceřiné společnosti, dojde-li k její insolvenci, zatímco u smluvního koncernu mají věřitelé ovládané společnosti právo domáhat se plnění přímo u mateřské společnosti[4].

Francouzská regulace skupin společností je oproti německé značně roztříštěná. Vychází ve značné části z judikatury a podle významného rozsudku kasačního soudu je nazývána Rozenblumovým konceptem. Právě v tomto rozsudku soud judikoval, že lze v jistých případech upřednostnit zájem koncernu jako celku před zájmem ovládané společnosti. Francouzská regulace tak oproti německé vychází z koncernu jako celku.

Aby bylo možné upřednostnit koncernový zájem, je nutné splnit několik podmínek. Musí jít o trvale soudržnou skupinu, tato musí mít společný hospodářský

---

[2]K tomu blíže DOLEŽIL, Tomáš. *Koncerny v komunitárním právu: analýza a náměty pro rekodifikaci*. Praha: Auditorium, 2008. Studie (Auditorium), s. 134-137.

[3] K tomu blíže ČERNÁ, Stanislava. K rozdílům mezi německou a francouzskou koncepcí skupin společností. In: *Beck-online* [právní informační systém]. C. H. Beck, 2004 [cit. 2015-11-20].

[4]Op.cit. DOLEŽIL, 2008.

zájem a skupinovou politiku, nevýhody vzniklé účastí ovládané společnosti ve skupině musí být vyrovnány výhodami, a v neposlední řadě prosazování společné politiky nesmí vést k úpadku dceřiné společnosti. [5] Francouzský přístup je oproti německému uvolněnější také v tom smyslu, že mateřská společnost není povinna nahrazovat ztrátu za každé období, ani za každou jednotlivou újmu. Směřuje tedy spíše ke kompenzaci výhod a nevýhod účasti ve skupině a rovnováze jejích zájmů a zájmů ovládané společnosti. Pokud k takovému vyrovnání dojde, nenastávají pro mateřskou společnost žádné negativní následky[6].

S. Černá dochází k závěru, že rozdíly mezi výše uvedenými regulacemi menší, než se zprvu zdá, a to proto, že obě vycházejí zejména z povinnosti loajality společníků a zákazu zneužití většinového postavení. T. Doležil však připomíná, že mezi koncepcemi rozdíly existují, a nelze je opomíjet. Spočívají zejména v úpravě *ex ante* oproti ex post v německé úpravě, regulace celé skupiny ve francouzské koncepci oproti úpravě jednotlivých skupin, a na to navazující ochrana majetku dceřiné společnosti oproti její životaschopnosti ve francouzské úpravě a v neposlední řadě zaměření na jednotlivá opatření ve skupině oproti důrazu na politiku seskupení, jak ji vnímá francouzský koncept. Je pravdou, že tyto rozdíly do značné míry vyplývají z odlišných pohledů na problematiku. Francouzská úprava je do jisté míry koncernově vstřícnější. Německý koncept klade větší důraz na ochranu dceřiné společnosti a v návaznosti i jejích menšinových společníků a věřitelů. K tomuto cíli se ale snaží dospět obě úpravy. Otázkou zůstává, zda je vhodnější řešit právo podnikatelských seskupení kazuisticky, jak jej zná německá úprava, nebo zda ponechat volnější prostor pro vytváření a fungování podnikatelských seskupení.

Vytvoření jednotné koncernové úpravy na evropské úrovni je tím komplikovanější, že úpravy členských států jsou poměrně rozdílné. Vztahy v nadnárodních koncernech v rámci evropského trhu podléhají tlakům různých

[5] FUNATSU, Koji. Trends in European Corporate Group Law Systems and the Future of Japan's Corporate Law System. In: *Https://www.mof.go.jp* [online]. Doshisha University, 2015 [cit. 2016-11-09]; ČERNÁ, 2004, op. cit.; DOLEŽIL, 2008, op. cit.

[6] ČERNÁ, Stanislava. Ke koncepci podnikatelského seskupení v návrhu obchodního zákona. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed.). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 74-75.

vnitrostátních úprav.[7] Přestože skupiny společností v Evropské unii existují, nebyla dosud přijata ucelená úprava této problematiky. Ucelenější úprava, jak ji navrhovala Devátá směrnice, neprošla přes kritiku. Jedním z důvodů bylo právě rozdílné pojetí koncernových seskupení v právních řádech členských států[8]. Tato směrnice vycházela z rozdělení koncernu na faktický a smluvní po vzoru německé úpravy.

Částečnou úpravu koncernů obsahuje několik unijních předpisů. Za zmínku stojí nařízení Rady o statutu evropské společnosti č. 2157/2001, které předpokládá existenci koncernu jako jedním z předpokladů založení evropské společnosti. Vzhledem k neexistenci jednotné úpravy koncernů na úrovni EU obsahuje ve své preambuli kolizní normy, podle nichž se práva a povinnosti ochrany menšinových akcionářů řídí právem členského státu, kterému podléhá ovládaná osoba. To je motivací pro členské státy, aby vytvořily vhodnou koncernovou úpravu, a to zejména tak, aby prostředí bylo vstřícné umístění sídla Evropské společnosti[9].

Ostatní prameny sekundárního práva v podobě směrnic se stejně jako výše zmíněné nařízení věnují koncernovému právu jen okrajově, v souvislosti se sledováním jiných cílů. Nejkomplexněji se koncernu věnovala Sedmá směrnice o konsolidovaných účetních závěrkách[10], která se upravovala účetní aspekty koncernu a mimo jiné ve svém prvním článku koncern také definovala. Na ni navazuje nová směrnice z roku 2013 o ročních účetních závěrkách, konsolidovaných účetních závěrkách a souvisejících zprávách některých forem podniků[11], která definuje pojmy mateřského a dceřiného podniku a skupiny v článku 2. Směrnice o nabídkách převzetí[12] upravuje v rámci své

---

[7] TICHÝ, Luboš. Evropské koncernové právo - trnitá cesta. In: *Beck-online* [právní informační systém]. C. H. Beck, 1999 [cit. 2016-11-11].

[8] Op.cit. DOLEŽIL, 2008, s. 88.

[9] Tamtéž.

[10] Sedmá směrnice Rady ze dne 13. června 1983, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy o konsolidovaných účetních závěrkách (83/349/EHS). In: *EUR-Lex* [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31983L0349&from=CS.

[11] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU ze dne 26. června 2013 o ročních účetních závěrkách, konsolidovaných účetních závěrkách a souvisejících zprávách některých forem podniků, o změně směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/43/ES a o zrušení směrnic Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS. In: *EUR-Lex* [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&qid=1478954687697&from=EN.

[12] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/25/ES ze dne 21. dubna 2004 o nabídkách převzetí. In: *EUR-Lex* [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0025&from=CS.

materie nucený výkup *(squeeze-out)* a odkup *(sell-out)* akcií majoritním akcionářem u kótovaných společností.

Diskuze na evropské úrovni se přiklání k vytvoření volnějšího prostoru, který umožní ovládající osobě volnost v rozhodování a možnost upřednostnění koncernového zájmu před zájmem ovládané společnosti. Ukotvení takového pravidla na úrovni EU, za předpokladu, že by došlo ke konsenzu ohledně konkrétních podmínek, které by umožnily upřednostnění skupinového zájmu, má některé výhody. Jmenovitě by přispělo k právní jistotě pro osoby v čele seskupení tím, že by nemusely analyzovat, zda právní řád přeshraniční dceřiné společnosti umožňuje prosazení skupinového zájmu před zájmem dceřiné korporace. Stejně tak by se tím vyjasnil problém, zda mohou osoby v čele společnosti samotné upřednostnit koncernové zájmy. Cílem takové úpravy je zároveň motivovat státy, jejichž úprava je inspirována německým koncernovým právem, k přijetí koncernově vstřícnější regulace.[13] V souvislosti s tím pak existují názory, které chtějí podrobit mateřskou společnost nejen právem, ale i povinnosti řídit celou skupinu[14]. Takové pojetí by se dalo přirovnat v českém právním řádu k postavení statutárního orgánu. Další úvahy se týkají otázky, zda by se koncernově vstřícný režim měl aplikovat jen v dceřiných společnostech plně vlastněných ovládající osobou či zda jej připustit i ve společnostech s menšinovými společníky. V neposlední řadě přichází v úvahu rozlišení dvou odlišných situací, je-li dceřiná společnost na pokraji úpadku či nikoli, a podle toho aplikovat pravidla rozdílně. Ve výsledku pak umožnit upřednostnění zájmu koncernu nad zájmem jednotlivé společnosti, bude-li kompenzován, a nedojde-li k úpadku společnosti.[15] Na toto pojetí navazuje i nová česká úprava koncernového práva.

2.2. Piercing the corporate veil

Podnikatelská seskupení vznikají propojením více osob na ekonomické úrovni. Typickým znakem tedy je jejich právní samostatnost, která je však v realitě omezena propojeností subjektů. Dochází k narušení koncepce samostatnosti právnických osob,

[13] K tomu blíže Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law. In: *Ec.europa.eu* [online]. Brussels, 2011 [cit. 2016-11-10].

[14] Op.cit. Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law.

[15] Tamtéž.

doktríny, která vznikla počátkem 19. století[16]. Samostatnost právnických osob vede k jejich oddělení od společníků, a v důsledku k majetkové samostatnosti právnické osoby a omezené odpovědnosti společníků. To ovšem v některých případech vede k nespravedlivým výsledkům pro věřitele, přitom nejznatelnější jsou situace, kdy se právnická osoba dostane do úpadku a věřitelé v důsledku toho nejsou uspokojeni. Pro tyto případy se vyvinula doktrína prolomení omezené odpovědnosti, anglicky *piercing the corporate veil*. Ta umožňuje věřiteli v některých případech uspokojit se z majetku společníka.

Jak již název doktríny napovídá, jejím cílem je poodhalit korporátní háv a postihnout osoby, které skutečně za společností stojí. Její použití v podnikatelských seskupeních, a zejména v koncernech je tedy více než namístě. Argumentem pro její aplikaci je skutečnost, že mateřská společnost často využívá dceřiné společnosti k „externalizaci nákladů“[17] jejich přenesením na věřitele. Nezřídka zakládá osoba stojící na vrcholu koncernu společnosti právě za účelem minimalizace ekonomického rizika v jinak vysoce rizikové oblasti. V režimu nového práva je tato možnost dle mého názoru ještě markantnější, a to s ohledem na povinnou minimální výši základního kapitálu, která mimo akciové společnosti umožňuje založení korporace, jež nemá téměř žádný majetek. Základní kapitál sice nemá svou původní garanční funkci[18], může ale hrát roli při zakládání korporace. Čím nižší základní kapitál, tím jednodušší bude založení korporace, navíc z hlediska zakladatele či zakladatelů bude představovat minimální náklady, a tedy i minimální ekonomické riziko, alespoň zpočátku. To může vést k jednání ať již morálně nesprávnému či protiprávnímu. Právě pro takové případy byla doktrína v USA vytvořena, ač je její použití soudy střídmé[19].

[16] DOLEŽIL, 2008, op. cit., s. 27.

[17] Tamtéž, s. 28.

[18] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 124-125.

[19] KÜHN, Zdeněk. Fikce samostatnosti právnických osob a její prolomení. In: *Beck-online* [právní informační systém]. C. H. Beck, 2003 [cit. 2015-12-01].

2.3.Základ nové úpravy koncernového práva

Základními způsoby úpravy koncernového práva, jsou regulace *ex ante* a *ex post*[20]. Vychází-li úprava z regulace *ex ante,* dopadá na podnikatelská seskupení v okamžiku jejich vzniku. Dohlíží na koncern v okamžiku jeho vzniku, ale do samotného řízení nezasahuje, a jsou-li vztahy v koncernu dostatečně transparentní, spoléhá na to, že osoby, které má koncernové právo chránit, si zajistí vlastními kroky vhodné podmínky v souladu se svými zájmy. To zákon umožňuje některými instituty, zejména povinnými nabídkami převzetí, tzv. *sqeeze-outem* pro majoritního společníka, či *sell-outem* pro menšinové společníky. Těmito instituty však nebudou chráněni věřitelé. V jejich případě je argumentem, že si při vzniku závazku mohou vybrat, s kým budou jednat a zvážit případná negativa koncernové společnosti. To však není pravidlem a je třeba počítat i s věřiteli, kteří se v závazkovém vztahu se společností ocitli nedobrovolně, typicky v důsledku deliktní či jiné odpovědnosti společnosti[21]. Přístup založený na úpravě skupin *ex post* se soustředí na již vzniklé koncerny a upravuje koncernové vztahy a negativní následky vzniklé v důsledku účasti společností na seskupení. Jejím významným nástrojem je náhrada škody vůči ovládané společnosti, jejím menšinovým společníkům a věřitelům.

Oba přístupy lze kombinovat a propojit prvky autonomie vůle, na které je založena metoda *ex ante* s regulací koncernových vztahů a následné ochraně menšinových společníků, věřitelů a ovládané korporace[22]. Je třeba poznamenat, že každý z principů má své místo v právu podnikatelských seskupení a nabízí jiné výhody a nevýhody. T. Doležil dochází k závěru, že by měla být upřednostněna volnější *ex ante* regulace, s doplněním některé prvky *ex post* úpravy[23]. S tímto názorem souhlasím. Výsledkem právní regulace by měl být systém založený na volnosti vztahů, který je však ohraničený pravidly regulace a ochrany. Přílišná omezení by přitom byla kontraproduktivní, zejména v oblasti usměrňování vnitřních vztahů podnikatelských seskupení, bylo by totiž značně problematické na dodržování takových pravidel dohlížet.

---

[20] DOLEŽIL, 2008, op. cit., s. 38-41.

[21] Tamtéž.

[22] Tamtéž, s. 41-42

[23]DOLEŽIL, Tomáš. Zamyšlení nad předmětem regulace koncernu. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed.). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 103-117. ISBN 80-86898-81-4.

Zároveň je však nutné chránit menšinové společníky a věřitele, a to nejen následnou náhradou škody, ale také možností ukončení účasti ve společnosti. Je třeba zmínit, že česká judikatura již dříve dospěla k závěru, že koncernové právo má v první řadě sloužit k ochraně osob, jejichž zájmy mohou být ohroženy koncernovými vztahy[24].

Nová koncernová úprava je koncernově vstřícná, bere ovšem na vědomí rizika, která s sebou koncernová seskupení nesou a snaží se je regulovat. Při tom vychází z faktu, že podnikatelská seskupení jsou realitou, kterou nelze zakázat. Základním vzorem pro koncernové právo je francouzský koncept. Zákonodárce tím sleduje trendy úpravy koncernů na evropské úrovni, zejména doporučení odborného týmu *Forum Europaeum Konzernrecht*. Na rozdíl od dřívější úpravy založené na německém pojetí a rozděleného na faktický a smluvní koncern rozlišuje ovlivnění, ovládání a koncernové seskupení založené na jednotném řízení. Opuštění dosavadního rozdělení na smluvní a faktický koncern je některými autory považováno za značně pozitivní obrat[25]. Ostatně jak připomíná R. Pelikán, smluvních koncernů za trvání obchodního zákoníku mnoho vytvořeno nebylo. Rozdělení ovládání a koncernu doporučovala dříve i S. Černá[26]. Dosáhne-li seskupení koncernové kvality, navazuje zákon na Rozenblumův koncept a umožňuje řídící osobě exkulpovat se z odpovědnosti a následného ručení. Namísto toho nabízí řídící osobě volnější režim vyrovnání újmy v rámci koncernu.

[24] Rozsudek ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3661/2010. In: *Beck-online* [právní informační systém]. [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz

[25] Srov. PELIKÁN, Robert. Nová úprava koncernů v českém zákoně o obchodních korporacích. In: *Obczan.cz*[online]. 2013 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: https://www.obczan.cz/clanky/nova-uprava-koncernu-v-ceskem-zakone-o-obchodnich-korporacich?do=detail-export; PÁNKOVÁ, Eva. Faktický koncern-základ nového koncernového práva. In: *IHNED.cz* [online]. Economia, a.s., 2013 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: http://pravniradce.ihned.cz/c1-60126490-fakticky-koncern-zaklad-noveho-koncernoveho-prava .

[26] ČERNÁ, Stanislava. Ke koncepci podnikatelského seskupení v návrhu obchodního zákona., 2006,op. cit., s. 83.

3. Ovlivnění a ovládání

3.1. Ovlivnění

3.1.1. Vliv a vlivná osoba

Ovlivnění představuje zásadní pojem práva podnikatelských seskupení. Ovlivnění je novým pojmem, který zavádí zákon o obchodních korporacích a nemá obdobu v obchodním zákoníku, navazuje však na pojetí faktického koncernu. Tvoří základ pro obě formy podnikatelských seskupení, jak ovládanou skupinu, tak i koncern. Význam pojmu spočívá zejména v právní úpravě negativních důsledků ovlivnění, jež chrání ovlivněnou společnost, její společníky a věřitele. Zákon postihuje negativní dopady ovlivnění, kterého se dopustila osoba vlivná lhostejno, zda vůči ovládané korporaci, nebo vůči společnosti nezávislé. Tím jeho dosah překlenuje právo podnikatelských seskupení.

Zákon o obchodních korporacích definuje ovlivnění v § 71 odst. 1 jako takový vliv, který je způsobilý *rozhodujícím významným způsobem ovlivnit chování obchodní korporace.* Je třeba mít na paměti, že ovlivnění není prvním stupněm podnikatelských seskupení, nýbrž prostředkem, kterým prosazuje svůj vliv v korporaci ovládající nebo řídící osoba. Ovládání nebo řízení je vždy prosazováno jednotlivými ovlivňujícími zásahy. Lze jej tedy považovat za prvek ovládání či řízení[27].

Jiní autoři zastávají názor, že ovlivnění je možné také chápat jako první stupeň vlivu na společnost[28]. To ale zcela nevyjadřuje podstatu ovlivnění. Lze rozlišit dvě výše uvedené situace. V první z nich dochází k prosazení vlivu v rámci některého z podnikatelských seskupení, tedy ovládání nebo koncernu. V takovém případě je vliv prostředkem, který umožňuje ovládající či řídící osobě prosazovat svou roli v seskupení. Především v koncernu je nutné rozlišovat uplatnění vlivu, které sleduje dlouhodobé

[27] ČERNÁ, Stanislava. *Ovlivnění jako klíčový pojem českého koncernového práva* [systém ASPI]. Wolters Kluwer ČR, 2015. [cit. 2016-03-01].

[28] DOLEŽIL, Tomáš In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář* [systém ASPI]. Praha: Wolters Kluwer, 2014 [cit. 2015-16-12]. Komentáře (Wolters Kluwer ČR).

koncernové zájmy a takové, které se jim vymyká. To představuje jeden z faktorů aplikace koncernového režimu vyrovnání újmy. V opačném případě je vliv uplatněn, ať již jednorázově nebo opakovaně, osobou, která nesplňuje definici vlivné ani řídící osoby. Zde by se dalo hovořit o prvním stupni vlivu, kdy druhým by bylo ovládání a třetím jednotné řízení v rámci koncernu, ale i v takovém případě je nutné vliv chápat jako prostředek k prosazení zájmů vlivné osoby.

Ten, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování korporace, je podle dikce § 71 odst. 1 ZOK vlivnou osobou. Vlivnou osobou se může stát jak fyzická, tak právnická osoba, ať česká nebo zahraniční, přitom nemusí být podnikatelem. V jistých situacích bude možné za vlivnou osobu považovat i stát nebo územní samosprávné celky.[29] Stejně tak jsou rozmanité možnosti základu, na němž bude vliv stát. Mezi nejčastější případy vlivných osob s právním základem se budou řadit společníci korporace, významný věřitel, nebo třeba tichý společník. Na faktickém základě pak může stát osoba v příbuzenském vztahu, nebo milenec jednatelky. Prosazování vlivu se může dostat i do přímého rozporu s právem, například bude-li uplatňován vyhrožováním[30]. Ovlivněnou osobou, tedy tou, jejíž chování bylo rozhodujícím významným způsobem ovlivněno vlivnou osobou, může být pouze obchodní korporace[31], jak ostatně plyne z logiky věci.

Předpokladem pro to, aby bylo možné hovořit o vlivné a ovlivněné osobě, je vykonání kvalifikovaného vlivu. Zákon reaguje na faktické vykonání vlivu, tedy na jeho materiální pojetí. Charakterizuje jej jako vliv způsobilý *rozhodujícím významným způsobem ovlivnit chování obchodní korporace* (§ 71 odst. 1 ZOK). Otázkou je, jak vykládat slovní spojení „rozhodujícím významným způsobem." Jedním ze způsobů, jak lze propojení pojmů *rozhodující* a *významný* chápat, je vyjádření toho, jakou měrou vliv přispěl k chování ovlivněné společnosti. Je tedy potřeba zkoumat, zda by se korporace zachovala jiným způsobem, nebyl-li by přítomen vliv a jakou měrou tento přispěl k výslednému chování korporace[32]. V tomto smyslu tedy může jít i o vliv relativně malý

[29] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit..

[30] ČERNÁ, 2015, op. cit..

[31] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit..

[32] Tamtéž.

či nahodilý[33], vede-li však k chování společnosti, které způsobí korporaci újmu, bude podle zákona postižitelný.

Slovo *rozhodující* lze vyložit jako zásah či vliv do jednání společnosti, který ve výsledku je způsobilý převážit nad ostatními případnými vlivy ve společnosti. Je tedy možné jej použít v případě většího množství vlivů, kdy v konkrétním případě vliv jedné osoby povede k výslednému chování korporace více než vlivy ostatních vlivných osob. Rozhodnost vlivu vyjadřuje schopnost vlivu dosáhnout změny chování ovlivněné společnosti, ať již převáží sám o sobě či zvítězí nad jinými významnými vlivy. Aby byl vliv sankcionovatelný podle zákona, musí tedy splnit kvalifikační požadavek, a to ovlivnit korporaci významným způsobem. Předpokladem je, že korporace se zachovala způsobem, kterým si přivodil újmu, právě v důsledku vlivu vlivné osoby. Tím by se vyloučily bagatelní vlivy, které nemohou svou intenzitou dosáhnout změny chování společnosti.[34]

Podle jiného názoru jsou obě adjektiva v liteře zákona přebytečná[35], jelikož slovo *rozhodující* obsahuje i slovo *významný* a těžko si lze představit, že by vliv, který je rozhodující, nebyl současně významný. Autor zvažuje několik možností, jednak se zamýšlí nad tím, zda by při výkladu nebylo vhodné slovo *významný* přejít a uchýlit se k výkladu fráze jako ovlivnění „rozhodujícím způsobem." To však dle jeho názoru není namístě, protože lze předpokládat, že zákonodárce každým slovem zamýšlí nějaký význam. Další možností, kterou uvádí, je vnímat způsob vlivu mezi slovy *rozhodující* a *významný*, tedy jako vliv, který stojí mezi rozhodujícím a pouhým významným. To bylo zamýšleno zákonodárcem, avšak dle jeho názoru takový smysl z ustanovení nevyplývá. Je také možné vztahovat slovo *významný* k významu ovlivnění, nikoli k jeho způsobu. Tím by se vyloučily bagatelní případy ovlivnění, ani tento smysl však dle názoru autora z textu neplyne. Poslední z možností, a dle autora nejvhodnější, je použít výrazu *významný*, dojde-li k rovnosti vlivů, a to například při hlasování na valné hromadě. V takovém případě může být rozhodujícím i hlas menšinového společníka s marginálním podílem, je-li třeba dosáhnout většiny hlasů a ovlivnit tak společnost.

[33] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 170.

[34] ČERNÁ, 2015, op. cit..

[35] PELIKÁN, Robert, 2013, op. cit..

Dle mého názoru smyslu převážení jednoho vlivu nad jinými spíše odpovídá slovo *rozhodující*. Takový vliv je pověstným jazýčkem na vahách, rozhodne tedy o tom, který vliv převládne.

Pod pojmem vlivu je možné chápat jak vliv vykonávaný vlivnou osobou přímo, tak i tzv. vliv nepřímý, který je vykonáván skrze jinou osobu, jak podotýká § 71 odst. 4 ZOK. Přímý vliv se zakládá na jednání vlivné osoby, které má bezprostřední následky ve formě ovlivnění ovlivněné osoby. Nepřímý vliv pak vlivná osoba vykoná prostřednictvím jiné osoby či jiných osob, přičemž může dojít i k řetězení vlivů. Zásadní otázkou v případě nepřímého vlivu bude, zda lze za vlivnou osobu považovat i osobu, jejímž prostřednictvím je vliv vykonán, či nikoli. To bude mít zásadní dopad na odpovědnost za újmu způsobenou ovlivněním. Rozhodné bude, jestli prostředník vliv počáteční vlivné osoby pouze předává, nebo jej pozmění[36]. Předá-li vliv tak, jak se k němu dostal od primární vlivné osoby, nebude sám za vlivnou osobu považován. V opačném případě bude i on vlivnou osobou a bude podle toho odpovídat za důsledky ovlivnění.

Vyjma kvalifikovaného vlivu vedoucího ke změně chování ovlivněné korporace je dalším ze znaků ovlivnění vznik újmy. Není ale bezpodmínečným znakem ovlivnění. Vliv může být prosazen, a nemusí mít pro ovlivněnou společnost negativní dopady, naopak pro ni může být prospěšný. Zákon upravuje ze zřejmých důvodů pouze případy, v nichž vede vliv ke vzniku újmy. Pozitivní dopady, k nimž může dojít, není třeba zákonem upravovat. Újma může mít různé podoby, jak materiální škody, tak nemateriální újmy. Materiální škoda se může zakládat například ve snížení zisku, či nutnosti vynaložit náklady, které nemusely být vynaloženy[37].

3.1.2. Vyloučení ovlivnění

Zákon o obchodních korporacích vylučuje v § 71 odst. 5 aplikaci ustanovení § 71 odst. 1 na jednání členů orgánů ovlivněné osoby a jejího prokuristu. Litera zákona je zde značně kritizována[38]. Hlavním problémem výkladu je, že zákon neuvádí, které orgány jsou myšleny. Jedním možným výkladem by se tak mohlo dovodit, že mezi ně

[36] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit..

[37] Tamtéž.

[38] Srov. např. DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014; HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, s. 181.

patří i orgán nejvyšší. Tím by se ovšem vyloučila možnost vlivu společníků ovlivněné osoby, tedy lze říci, že takový výklad by byl nesprávný. Ostatně občanský zákoník v § 152 definuje pojem člena orgánu právnické osoby a zákon o obchodních korporacích v návaznosti rozlišuje společníky od členů orgánů. To, že je z aplikace vyloučen i prokurista, který je v obdobném postavení jako členové volených orgánů, rovněž podporuje tento závěr. Důvodem vyloučení aplikace § 71 odst. 1 na členy volených orgánů a prokuristu je, že jim zákon ukládá povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Pokud v rozporu s ní ovlivní společnost k její újmě, posoudí se takové jednání podle pravidel obsažených v § 51 a násl. ZOK a nebude třeba aplikovat zvláštní pravidla ovlivnění.[39] Tento závěr je však třeba brát v potaz a vyloučení aplikace § 71 odst. 1 ZOK tak bude třeba vztáhnout patrně i na jiné osoby, které mají vůči společnosti povinnost jednat s péčí řádného hospodáře či odbornou péčí. Ustanovení tedy bude platit i pro likvidátora, insolvenčního správce či opatrovníka společnosti[40].

3.2.Ovládání

3.2.1. Ovládající a ovládané osoby

Podnikatelské seskupení založené na ovládání se vymezuje opakovaným rozhodujícím vlivem, který uplatňuje ovládající osoba vůči osobě či osobám ovlivněným. Takový vliv přitom musí být opakovaný, nikoli nahodilý, zároveň ale nesplňuje požadavek koordinace jednotné politiky seskupení, jak je tomu u koncernu. Stojí tak mezi pouhým nahodilým ovlivněním či prosazením vlivu a kvalifikovaným prosazováním vlivu v podobě jednotného řízení v koncernových seskupeních. Co se vztahu ovlivnění a ovládání týče, jak již bylo zmíněno výše, lze jej chápat také tak, že vliv podle § 71 odst. 1 ZOK je prostředkem, kterým se ovládání uskutečňuje. Chceme-li pojmout ovlivnění jako izolovaný případ prosazení rozhodujícího vlivu, je třeba zdůraznit, že nemusí jít o vliv jednorázový, jeho uplatnění může nastat i opakovaně[41]. V tomto případě bude nutné-a patrně značně obtížné-rozlišit, zda se jedná o ovlivnění či zda dochází k uplatnění rozhodujícího vlivu ve vztahu ovládání. Rozhodujícím

[39] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit., s. 181.

[40]DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit..

[41]HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, s. 182, op. cit..

argumentem v takovém případě bude identifikace osoby, jež svůj vliv prosadila, jako ovládající osoby. Jinými slovy, nesplní-li taková osoba charakteristiky, pod něž zákon řadí ovládající osobu, půjde o případy prostého ovlivnění. Lze tedy také říci, že ovlivnění se od ovládání odlišuje postavením osoby, která uplatní svůj rozhodující vliv na společnost.

Rozdíl mezi ovládáním a koncernem spočívá v tom, zda vznikne v podobě seskupení ekonomická jednotka či nikoli. Je třeba podotknout, že ani v ovládaném seskupení ani v koncernu nezaniká právní osobnost a samostatnost korporací, které se na seskupení podílejí. Koncernové seskupení nicméně tvoří ucelenou skupinu osob, která je scelená jak ekonomicky, tak i zájmově. Ovládající osoba se nesnaží koordinovat seskupení jakožto celek, může ale svého vlivu využít a změnit tak jednání ovládané korporace. Nemusí svůj vliv prosazovat trvale. Má možnost jej využít, ale zároveň jej na určitou či neomezenou dobu užívat nemusí. Nevytváří jednotnou politiku a neprosazuje jednotné řízení, jak tomu je u koncernů.

Pojem ovládání v zákoně sice explicitně definován není, je však vymezen nepřímo, a to v § 74 odst. 1 ZOK. Zákon zde vymezuje ovládající osobu, a to jako *osobu, která může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv*, a ovládanou osobu, jíž je obchodní korporace ovládající osobou ovládaná. Ovládající osobou může být osoba fyzická i právnická. Pokud se jí stane právnická osoba, nemusí jít o obchodní korporaci[42]. Může jí být i stát či veřejnoprávní korporace[43].

Stejně jako v případě izolovaných případů ovlivnění bude často ovládající osobou společník obchodní korporace, a to společník významný či většinový. Je možné, aby ovládající osobou byl také významný věřitel společnosti, ale i osoba, jež nemá z právního hlediska žádné vztahy k ní. Lze tedy říci, že se přednostně bude zkoumat skutečný stav ovládání, a není třeba, aby mělo právní či jiný základ.

Zákon v druhém odstavci § 74 dává obchodním korporacím v postavení ovládající osoby název mateřská obchodní korporace a korporacím ovládaným název dceřiná společnost. V praxi se lze setkat s pojmenováním vnukovská společnost pro

---

[42] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 212.

[43] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit., s. 181.

korporace, které jsou ovládající osobou ovládány přes dceřinou společnost. To platí i v dalších stupních hierarchie, kde se setkáváme se společnostmi pravnukovskými, prapravnukovskými, atd.[44]

Na definici ovládající osoby v prvním odstavci § 74 ZOK navazují domněnky ovládání v § 75, kterým se budu dále věnovat. Před tím považuji za nutné zmínit ještě třetí odstavec § 74 ZOK. Ten obsahuje normativní příkazy o ovládající, respektive ovládané osobě. Ovládající osobou tak vždy bude řídící osoba a ovládanou společnost jí řízená. Řízení koncernového seskupení je vyšším stupněm ovládání, lze také říci, že se jedná o kvalifikovanou formu ovládání. Platí tedy, že řídící osoba je vždy osobou ovládající, nikoli však naopak. Ne každá ovládající osoba tak bude osobou řídící.

Pod stejný normativní příkaz řadí zákon i většinového společníka. Ten však není bez dalšího ovládající osobou a zákon zde pouze rozšiřuje domněnky ovládání[45].

3.2.2 Právní domněnky ovládání

Zákon pro zpřesnění a doplnění pojmu ovládající osoby používá v § 75 právní domněnky. Tyto domněnky jsou uvozeny slovy „má se za to“, jedná se tedy o domněnky vyvratitelné. Jejich hlavním účelem je usnadnit dokazování těm, kteří jsou dotčeni rozhodujícím vlivem ovládající osoby[46]. Vyvrácení domněnek je možné důkazem opaku, jehož důkazní břemeno leží na ovládající osobě.

První domněnka je založena na možnosti rozhodovat o složení volených orgánů obchodní korporace. Ovládající osobou je tak podle § 75 odst. 1 ten, kdo může rozhodovat o většině osob, které jsou členy statutárního či obdobného nebo kontrolního orgánu. Zákon zde mezi orgány počítá mimo statutárních a kontrolních i jiné, které zřídí společenská smlouva[47]. Patrně sem bude možné zařadit mj. i prokuristu. Podmínkou pro osobu, která má tuto možnost, je být společníkem ovládané korporace. Způsob

[44] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit., s. 213.

[45] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit., s. 181.

[46] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit., s. 213.

[47] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit., s. 182.

prosazení přitom není omezen pouze na přímé jmenování či odvolání prostřednictvím hlasovacích práv s podílem spojených, je zde prostor i jiného způsobu prosazení takového rozhodnutí[48]. Osoba, která je v postavení, kdy může rozhodovat o složení orgánů, je schopna ovládat obchodní korporaci skrze osoby, které do jejích orgánů dosadí.

Podíl na hlasovacích právech je rozhodující pro domněnky ve druhém a třetím odstavci. Zákon počítá se 40 %, protože z praxe je známo, že k ovládnutí společnosti často stačí podíl na hlasovacích právech, který není většinový[49]. Takový podíl je schopen znemožnit přijetí některých podstatných rozhodnutí. Pod pojmem nakládání s hlasovacím podílem je třeba rozumět schopnost ovládající osoby určit, jak s hlasovacími právy bude naloženo bez ohledu na to, zda je vlastníkem podílu, jehož jsou součástí či nikoli. V souladu s § 77 ZOK tak ovládající osobou bude i taková osoba, jež prosazuje svou vůli skrze smluvní vztahy, jakými jsou například dohody o výkonu hlasovacích práv nebo fiduciární držba[50]. Současnou podmínkou pro osobu, která nakládá se 40 % hlasů v korporaci je, že jiná osoba nenakládá se stejným nebo vyšším podílem hlasovacích práv. Opět může jít o jednu osobu nebo více osob jednajících ve shodě.

Poslední vyvratitelná domněnka obsažená v § 75 odst. 4 je založena na možnosti kapitálových společností a družstev přijímat rozhodnutí prostřednictvím nejvyššího orgánu, aniž by byla nutná přítomnost všech společníků. Vztahuje se na tzv. ad hoc ovládnutí společnosti[51] a vychází ze skutečnosti, že v určitých případech je možné korporaci ovládnout i s menším podílem na hlasovacích právech, než jaký uvádí předchozí dva odstavce. V potaz jsou brány situace, kdy ovládající osobou je ten, kdo získá alespoň třicetiprocentní podíl na hlasovacích právech, který zároveň představoval na posledních 3 o sobě jdoucích jednáních nejvyššího orgánu nadpoloviční většinu hlasovacích práv přítomných osob.

---

[48] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit., s. 182.

[49] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit., s. 214.

[50] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 186.

[51] Tamtéž, s. 182.

Skutečnosti, na nichž je podmínka založena, budou podléhat častým změnám. Proměnlivá bude jmenovitě účast společníků na schůzích nejvyššího orgánu a s ní spojené procento podílu na hlasovacích právech přítomných ovládající osoby či osob jednajících ve shodě. Na druhou stranu zejména u korporací s větší členskou základnou je častá tzv. racionální apatie[52], situace, kdy menšinoví společníci se neúčastní schůzí nejvyššího orgánu z důvodu ztráty zájmu o rozhodování nejvyššího orgánu. Tu může dle mého názoru existence ovládající osoby umocnit, a tehdy může dojít k situaci popsané v § 75 odst. 4.

3.2.3. Většinový společník

Jak již bylo zmíněno výše, většinový společník je zásadním pojmem ovládání, a to z toho důvodu, že mu třetí odstavec § 74 ZOK přikládá postavení ovládající osoby. Zároveň však zákon stanoví, že bude ovládající osobou pouze, nestanoví-li jinak § 75. Přednost tedy mají vyvratitelné domněnky. Tato formulace je značně nestandardní[53] a mimo jiné vyjadřuje, že většinový společník a ovládající osoba nemusí být jeden a tentýž subjekt. Tak může nastat například situace, kdy majoritní společník s většinou hlasů v korporaci nebude ovládající osobou, protože se s jiným společníkem dohodne, že bude hlasovat podle jeho pokynů o členech volených orgánů[54]. (Učebnice s. 213)

Většinovým společníkem může být stejně jako v případě ovládající osoby jak fyzická, tak i právnická osoba. Je nutné, aby se jednalo o společníka obchodní korporace. Status většinového společníka tak není možné získat dohodami o hlasovacích právech, které byly uzavřeny ve prospěch osoby, která společníkem není. Rozhodujícím faktorem zde je podíl na hlasovacích právech. Jde o absolutní většinu, tedy nejméně polovinu všech hlasů zvýšenou o jeden hlas. Je nutné zdůraznit, že se jedná o podíl na hlasovacích právech, nikoli podíl na základním kapitálu. Ač jsou tyto kategorie zpravidla na sobě závislé, a to zejména v kapitálových společnostech, je třeba

[52] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit.,, s. 214.

[53] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit..

[54] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit.,, s. 213.

pamatovat, že společenská smlouva může v některých případech stanovit odlišný poměr hlasovacích práv.

Při určení počtu hlasů, z nichž se dovodí většina, je třeba pamatovat na ustanovení § 74 odst. 2 a 3 ZOK. Do celkového počtu hlasů se tak nezapočítají hlasy, které jsou ve vlastnictví obchodní korporace nebo jí ovládané osoby. Tato skutečnost vychází z § 149 odst. 2 a § 309 ZOK, které stanoví, že s podílem, který nabude obchodní korporace do vlastnictví, není spojeno hlasovací právo. Zákon toto pravidlo modifikovaně vztahuje i na podíly ve vlastnictví ovládaných osob z důvodu, na němž jsou podnikatelská seskupení postavena, tedy že ovládající osoba je schopna prosadit skrze ovládanou osobu svou vůli ohledně takového podílu.

Do kategorie podílů, které se nezapočítávají, dále patří podíly, s nimiž není trvale spojeno hlasovací právo. Takovými podíly budou například prioritní akcie. Příkladem dočasného nabytí hlasovacího práva, o němž mluví třetí odstavec § 73, je § 280 ZOK.

3.2.4. Jednání ve shodě

Pro všechny formy prosazování rozhodujícího vlivu platí, že je nemusí uskutečňovat jednotlivá osoba. Již z podstaty věci však vyplývá, že se takové účelové jednání dvou či více osob uplatní především ve vztazích ovládání a jednotného řízení. Jedná se o účelové využití spojeného potenciálu hlasovacích práv osob za účelem uplatnění rozhodujícího vlivu, ať již ve formě ovlivnění, ovlivnění nebo jednotného řízení obchodní korporace. Zákon o obchodních korporacích v § 78 dále navazuje na definici některými vyvratitelnými domněnkami.

Z definice lze vyvodit několik předpokladů, kterých je pro jednání ve shodě třeba. Musí se jednat o dvě či více osob, které společně nakládají hlasovacími právy, a to právě za účelem prosazení rozhodujícího vlivu v korporaci. V souladu s § 77 ZOK není rozhodující, na základě jakého právního důvodu je s hlasovacími právy nakládáno.

Důsledkem jednání ve shodě je solidární plnění povinností plynoucích z uplatňování rozhodujícího vlivu. Jednání ve shodě má však i další dopad, a to zákaz výkonu hlasovacích práv, pokud jde o hlasování o prominutí dluhu osoby, s níž jedná daná osoba ve shodě, a to u společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti.

4. Koncern

4.2. Pojetí koncernu podle zákona o obchodních korporacích

Koncernová seskupení jsou nejvyšší formou podnikatelského seskupení, a v praxi také nejčastější [55] Vyznačuje se úzkou propojeností vztahů koncernových společností, které podléhají jednotnému řízení osoby stojící v čele koncernu. Lze jej charakterizovat jako *„osobu sui genesis bez právní subjektivity, která se skládá z právně samostatných subjektů*.“[56] Právě skutečnost, že samostatné společnosti postupují jako jedna osoba, s sebou přináší konflikt zájmů. Tomu nenapomáhá fakt, že, jak připomíná S. Černá, současné chápání koncernu se přiklání více ke konglomerátnímu pojetí, tedy více než na synchronizaci jednotlivých činností koncernových společností, které se doplňují, se často klade důraz na rozložení podnikatelského rizika mezi společnostmi s různým zaměřením[57]. Tato skutečnost logicky povede k tendenci zatěžování některých společností nepřiměřeně na úkor druhých.

Zákon o obchodních korporacích vymezuje pojetí koncernu v § 79 jako *jednu nebo více osob podrobených jednotnému řízení jinou osobou nebo osobami*. Osobu, jež uplatňuje jednotné řízení, zákon označuje za řídící osobu. Osoba nebo osoby podrobené jednotnému řízení pak nazývá řízenou osobou, resp. řízenými osobami. Řídící osobou může být jak fyzická, tak i právnická osoba, a to jak soukromá právnická osoba, tak i stát nebo veřejnoprávní korporace. Naopak řízenou osobou se může stát pouze obchodní korporace[58]. Obecně platí, že řídící i řízenou osobou může být jak osoba česká, tak zahraniční, podnikatel nebo nepodnikatel[59]. Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích uvádí, že osobní společnosti nemohou být řízenými osobami. Argumentem

[55] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit.,, s. 223.

[56] DOLEŽIL, 2008, op. cit. s. 116.

[57] ČERNÁ, Stanislava. Ke koncepci podnikatelského seskupení v návrhu obchodního zákona., 2006,op. cit., s. 79-80.

[58] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 189.

[59] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit..

je neomezené ručení jejich společníků za dluhy takových společností, v důsledku čehož není nutné upravovat rizika, která jsou přítomná, je-li ručení společníků omezené[60].

Jednotné řízení je prvkem, který odlišuje koncerny od ovládajících seskupení. Je zde dána synergie, subjekty účastnící se koncernu postupují jednotně. Vytváří tedy silně svázanou ekonomickou jednotku, přitom si každý koncernový subjekt zachovává právní i majetkovou samostatnost. Jejich postup je dán společnými koncernovými zájmy, těmi, kvůli nimž byl koncern vytvořen. Ve své podstatě se jedná o jakousi obdobu účelu, za kterým se zakládají právnické osoby. Na rozdíl od něj však koncernový zájem nebývá nikde výslovně uveden, a často jej tvoří kombinace cílů, které jsou koncernovými společnostmi sledovány.

Považuji za vhodné zde zmínit vztah koncernu a ovlivnění, respektive ovládání. Koncernové jednotné řízení se uplatňuje jednotlivými řídícími zásahy, prostřednictvím rozhodujícího vlivu. Ovlivnění, či spíše rozhodující vliv, tedy má své místo i v koncernových vztazích. V koncernu se uplatňuje v rámci jednotného řízení, které musí vždy být v souladu s jednotnou koncernovou politikou. Překročí-li zásah koncernový zájem, bude se považovat za jednotlivý případ prosazení vlivu, a tím bude spadat pod úpravu ovlivnění podle § 71 ZOK[61]. Hlavním následkem v takovém případě bude nemožnost koncernového vyrovnání újmy.

Od ovládání se koncernová seskupení liší mírou propojenosti subjektů a synchronizace jejich činnosti. „*Koncern je zákonem chápán jako ekonomická jednotka s pevnějším stupněm vnitřní konzistence než jiná podnikatelská seskupení*.“[62] Často se koncern označuje za kvalifikované ovládání[63]. Vyplývá to z dikce § 74, odst. 3 ZOK, který stanoví, že *řídící osoba podle § 79 [...] je vždy ovládající osobou [...] a řízená osoba podle § 79 je vždy ovládanou osobou*. Mezi osobami, které chtějí vytvořit koncern je tak vždy zapotřebí existence vztahu ovládání. Zda se ovládající osoba bude

---

[60]Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích. In: *Obcanskyzakonik.justice.cz* [online]. [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf

[61] ČERNÁ, 2015, op.cit.

[62] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 189.

[63] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit.,, s. 224.

považovat za osobu řídící, bude záviset na tom, zda ovládající osoba bude pomocí rozhodujícího vlivu uplatňovat v rámci jednotného řízení koncernový zájem. Těmto dvěma zásadním pojmům, které vymezují pojetí koncernu, se budu dále podrobněji věnovat.

4.3.Pojem jednotného řízení

Pojem jednotného řízení je pro existenci koncernu zásadní. Zákon o obchodních korporacích jej definuje ve druhém odstavci § 79 jako *vliv řídící osoby na činnost řízené osoby sledující za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu koordinaci a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu*.

Vzhledem k faktu, že zákon o obchodních korporacích již nezná institut smluvního koncernu tak, jak jej znal obchodní zákoník, stává se jednotné řízení klíčem k rozeznání existence nebo neexistence koncernu. T. Doležil rozeznává šest základních znaků, které musí být naplněny, aby se jednalo o jednotné řízení v rámci koncernu[64].

Za prvé, musí jít o vliv řídící osoby, a to vliv rozhodující, kterým ovládající osoba uplatňuje koncernovou politiku. Za druhé, takový vliv musí směřovat na činnost osoby řízené a ovlivnit její chování v rámci jejího podnikání. Vliv může být na ovládané osobě uplatňován jak přímo, tak i nepřímo, jak vyplývá z § 71, odst. 4 ZOK. Za třetí, takový vliv musí být dlouhodobý. Za čtvrté, vliv slouží k prosazování koncernových zájmů. Za páté, je zde jednotná politika koncernu. Za šesté, řídící osoba provádí koordinaci a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu.

Jak již jsem zmínila v předchozí kapitole, rozhodující vliv je základem prosazování jednotného řízení v koncernu. Vliv musí být nejen významný, musí být rozhodující, je tedy zapotřebí, aby v jeho důsledku došlo ke změně jednání ovlivněné- v koncernu řízené- obchodní korporace. Zároveň je potřeba, aby takový vliv uplatňovala řídící osoba. Taková osoba musí mít jasnou představu o tom, co je koncernovým zájmem. Je potřeba, aby vytvořila jasný koncept toho, kam má koncern směřovat a jakými prostředky toho dosáhne. Absence této strategie vylučuje postavení osoby jako

[64] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

osoby řídící a koncernového charakteru seskupení. Je však zapotřebí se zaměřit i na vztah řídící osoby a konkrétní osoby podléhající jejímu vlivu. Má-li být taková společnost korporací řízenou, musí být vliv vůči ní uplatňovaný součástí strategie, kterou má být dosaženo koncernového zájmu. V opačném případě by mezi mateřskou a dceřinou společností byl pouhý vztah ovládání. Nezáleží přitom, zda je mateřská společnost řídící osobou koncernu. Taková skutečnost nevylučuje, aby řídící osoba byla zároveň osobou ovládající pro jinou společnost či společnosti. Ovládání může plynule přejít ve vztah řízení, ovládaná korporace tak může být zařazena do koncernového seskupení.

Prosazování rozhodujícího vlivu musí být trvalého charakteru, a v koncernu musí dosáhnout kvality jednotného řízení. Dlouhodobost vlivu je rozhodující i v ovládané skupině. Jen v koncernu ale směřuje k prosazení jednotného koncernového zájmu, a to podobou jednotného řízení. Jde o takový vliv, který umožňuje koordinaci a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu v souladu s jednotnou politikou koncernu, a tím umožňuje dlouhodobé prosazování koncernových zájmů.

Koncernový zájem a jednotná politika koncernu jsou pojmy, které jsou úzce propojeny. Zákon chápe dlouhodobé prosazování koncernových zájmů jako účel, za nímž je vykonáváno jednotné řízení. Koncernový zájem pak musí spadat do rámce jednotné politiky koncernu. Těmto pojmům se věnuji v další kapitole.

Koordinace a koncepční řízení alespoň jedné ze složek v rámci podnikání koncernu nestačí, nevede-li k prosazení koncernových zájmů. Je však třeba podotknout, že se jedná o širší pojetí toho, co lze považovat za jednotné řízení. Ve vztahu řídící a řízené osoby toto hledisko znamená, že stačí, aby řídící osoba měla pod kontrolou jen některou ze složek činnosti řízené osoby, stačí-li to k řízení jejího podnikání.[65]

Řídící osoba musí svou pozici v koncernu udržovat. Je tedy nutné, aby řídící pokyny udělovala takovým způsobem, aby zachovala koncernovou kvalitu ovládajících vztahů. Ačkoli nemá řídící osoba povinnost pokyny udělovat[66], nepodaří-li se jí

[65] ČERNÁ, Stanislava. *Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2004, s.29.

[66] ČERNÁ, Stanislava. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy. In: *Beck-online* [právní informační systém]. 2014 [cit. 2016-03-01].

prosazovat koncernové zájmy, nebudou se zásahy považovat za řídící, a nebude možné dovolat se volnějšího režimu vyrovnání újmy podle § 72 ZOK. Zachování pozice řídící osoby je zapotřebí proto, že koncerny vycházejí z faktického stavu. Jinými slovy, neexistuje žádná smlouva o koncernu, která by zakládala koncernové seskupení jednou a provždy, respektive i kdyby byla taková smlouva uzavřena, neznamená to automaticky, že se seskupení bude považovat za koncern. Úloha řídící osoby může být v čase proměnlivá, a to i z hlediska kvalitativní stránky vlivu, který prosazuje. Je tak možné, aby se vztah mezi řídící a řízenou osobou proměnil v ovládání[67], a naopak.

Formální podmínka koncernu, jeho uveřejnění podle § 79 odst. 3 ZOK, nemá na takovou situaci žádný vliv. O existenci či neexistenci koncernu a koncernových vztahů rozhoduje faktická stránka vztahů mezi propojenými osobami. Jinými slovy, zda je řídící osoba v takovém postavení, že je schopna koordinovat činnost řízených osob řídícími pokyny v rámci jednotné politiky koncernu, a tím prosazovat koncernové zájmy. Bez ohledu na to však platí, že by informace uvedené na stránkách koncernových společností měly odpovídat realitě, včetně uvedení údajů o vzniku a zániku koncernových vztahů mezi osobami. O tom, zda má seskupení koncernové kvality, by měla vypovídat také zpráva o vztazích, kterou povinně tvoří jak ovládaná skupina, tak i koncern. Její problém představuje, že je tvořena zpětně za uplynulé období, takže se vztahy v ní popsané mohly změnit. Jak koncernová deklarace, tak zpráva o vztazích budou představovat důležitý základ pro prokázání tvrzení, že dané seskupení je koncernem. Je však třeba zdůraznit, že nebudou-li odpovídat realitě, bude třeba vždy upřednostnit skutečný stav vztahů uvnitř seskupení, ačkoli lze předpokládat, že dokazování a hodnocení takového tvrzení bude značně obtížné.

4.3.3. Koncernový zájem a jednotná politika koncernu

Koncernový zájem je klíčovým pojmem pro koncepci koncernu. Co se pod tímto pojmem rozumí, zákon nedefinuje. Koncernový zájem není ztotožnitelný se zájmem řídící osoby, ani osob řízených. Stejně tak se nejedná o pouhou sumu zájmů členů koncernu. Je možné odvodit jej z důvodů, které vedou k vytvoření koncernu[68]. Obecně

[67] ČERNÁ, 2014, op. cit.

[68] Tamtéž.

se těmito důvody rozumí zejména zájmy ekonomické, stejně tak může ale jít i o důvody jiné.

Problematikou zájmu skupiny a zájmu koncernové společnosti se zabývala i francouzská judikatura [69]. Zájem společnosti chápe jako pojem širší, než zájmy společníků. Řadí do něj jak ochranu majetku společnosti, věřitelů a v neposlední řadě zaměstnanců. Je pravdou, že jde o pojetí poměrně široké. Zatímco ochrana majetku společnosti je jejím primárním zájmem, protože bez něj by společnost nemohla existovat, ochrana věřitelů a zaměstnanců je již na jiné úrovni. Jistě lze říci, že ochrana těchto třetích osob v koncernových společnostech by měla být v zájmu právní úpravy, řadit jejich ochranu do zájmu společnosti je nepravděpodobné. Je však třeba zmínit, že v nové úpravě bude zájem společníků pro společnost významnější, a to z toho důvodu, že v novém právním řádu nejsou právnické osoby svéprávné[70]. Občanský zákoník v § 151 stanoví, že členové orgánů rozhodují za právnickou osobu a nahrazují její vůli. Zároveň se jejich dobrá víra přičítá právnické osobě. Nemá-li právnická soba vlastní vůli, těžko bude tvořit vlastní vůli. Vůli za ni budou tvořit členové jejích orgánů, tedy i společníci. Těžko pak bude mít právnická osoba vůli rozdílnou od vůle členů orgánů.

Zájem skupiny jako ekonomické jednotky, jak jej chápou někteří autoři francouzské doktríny, lze rozčlenit na ekonomický, finanční a sociální. Ekonomický zájem spočívá v koordinaci činností a distribuce podnikatelských rizik ve skupině. Sociální rozměr spočívá v respektování zájmů zaměstnanců skupiny a udržení zaměstnanosti. Finančním zájmem se rozumí „řízení finančních toků“[71] ve skupině. Sem bude patřit zejména finanční pomoc poskytnutá jednou koncernovou společností jiné, ať již ve formě zvýhodněné půjčky v běžných záležitostech, tak k odvrácení negativní situace, například hrozícího úpadku. Propojením a koordinací všech těchto zájmů se pak bude koncern snažit dosáhnout celkové prosperity a úspěchu koncernu jako celku. Reálná situace však bude mnohem komplikovanější. Před zájmem koncernu se budou nezřídka upřednostňovat zájmy individuální, ať již osob v řídících pozicích, či jednotlivých společností.

---

[69] ČERNÁ, Stanislava. Ke koncepci podnikatelského seskupení v návrhu obchodního zákona, 2006,op. cit., s. 74-75.

[70] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit.,, s. 22.

[71] ČERNÁ, 2006,op. cit., s. 77.

Jednotnou politikou rozumí Černá „*soubor nástrojů, jejichž funkcí je dosáhnout cílů koncernu*“[72]. Prostředky jednotné politiky mohou mít různý charakter, vždy ale musí zahrnovat ekonomické řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu, jak lze dovodit z § 79, odst. 2 ZOK.

Podle Havla[73] se pojmy koncernového zájmu a jednotné politiky překrývají, jednotnou politiku však vnímá jako užší pojem. K dosažení koncernového zájmu lze použít různé politiky.

Koncernové zájmy se prosazují pomocí jednotné politiky koncernu, slouží tak k dosažení určitého strategického cíle. Samotnou existenci dlouhodobého strategického cíle přitom nelze vyvodit z délky faktického vlivu. To, že je vykonáván dlouhodobý vliv mezi osobami, jako takové nezakládá koncern. Ne každý dlouhodobý vliv je vykonáván za účelem koncernového zájmu. Tento poznatek je zásadní pro rozlišení prostého ovládání a koncernu. Černá doporučuje praxi, aby strategii schvalovaly vrcholné orgány korporace[74]. Tím se později dokáže existence strategie, a to zejména u kapitálových společností pomocí zápisů ze schůzí valné hromady.

Havel zdůrazňuje, že řízení v rámci jednotné politiky koncernu má být vykonáváno koherentně, koncepčně, nikoli v rámci nahodilého udílení pokynů[75]. Pro jednotlivé kroky, které řídící osoba podnikne, přitom nemusí být na první pohled patrné, že byly uskutečněny ve prospěch koncernových zájmů. Naopak, může dojít k narušení zájmů jednotlivých osob v koncernu. To ale zákon předpokládá a umožňuje vyrovnání újmy v rámci koncernu podle § 72 ZOK. Tímto tématem se budu dále zabývat v samostatné kapitole práce.

---

[72] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit.,, s. 225.

[73]HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 190.

[74] ČERNÁ, 2014, op. cit.

[75] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 190.

4.3.4. Řídící pokyny a jejich povaha

Zákon o obchodních korporacích v § 81 dovoluje řídící osobě udělovat pokyny týkající se obchodního vedení orgánům řízené osoby. Toto ustanovení tak vytváří výjimku z běžného režimu pro společnosti, které se účastní koncernu. Zákon v ostatních případech zakazuje u kapitálových společností udělovat pokyny týkající se obchodního vedení statutárnímu orgánu (§ 195 odst. 2 a § 435 odst. 3 ZOK). Toto ustanovení platí pouze pro kapitálové společnosti, protože u ostatních korporací není takové jednání výslovně zakázáno. Jedinou další situaci, v níž zákon dovoluje udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení, představuje § 51 odst. 2 ZOK, tedy pokud si statutární orgán kapitálové společnosti pokyn výslovně vyžádá od nejvyššího orgánu korporace.

Podmínkou pro udělení pokynu je, aby byl pokyn v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, s níž tvoří koncern. Tento předpoklad je nutné vykládat s ohledem na širší koncernový zájem. Je tedy především nutné, aby byla dána samotná existence koncernu, protože zákon nepovoluje udělování pokynů týkajících se obchodního vedení pro ovládací vztahy, tím méně pak pro jednotlivý případ ovlivnění. Zájem některé z koncernových společností je tedy jen částí podmínek. Každá z koncernových osob má mimo koncern samotný také své individuální zájmy, a skutečnost, že je pokyn v zájmu některé z nich ještě neznamená, že je zároveň v koncernovém zájmu. Musí tak spadat pod jednotnou politiku koncernu tak, aby směřoval k naplnění zájmu koncernu, ať již jakýmkoli způsobem. Může tak dojít třeba v souvislosti s jinými řídícími zásahy. Je tedy vhodné, aby řídící osoba při udělení pokynu tento zdůvodnila[76]. Mimo jiné tím přispěje i k průběžnému informování řízené osoby o koncernovém zájmu a jednotné politice koncernu.

Forma pokynu není výslovně upravena. Pokyn bude jednostranné jednání, v němž bude řízené osobě přikázáno, jak se má chovat, zpravidla tedy co má konat nebo čeho se zdržet. Z pokynu musí být zřejmé, komu je adresován a jaké jednání je vyžadováno. Pokyn může mít jak písemnou, tak i jinou formu. Stejně tak není rozhodné, jak bude označen. Může tak například nést označení pokyn či příkaz. Forma, stejně jako

[76] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 193.

četnost pokynů řízeným společnostem, bude záviset na uvážení řídící osoby, není-li ujednáno jinak ve smlouvě, kterou mezi sebou tyto subjekty uzavřely.[77]

Zákon výslovně stanoví, že příkaz je oprávněn udělit orgán řídící osoby a že tento bude udělován orgánu osoby řízené. Neuděluje jej tedy řídící osoba jako taková, ale její orgán a stejně tak je udělován konkrétnímu orgánu osoby řízené, nikoli řízené osobě jako celku. Pokynu tak musí vždy předcházet rozhodnutí jej udělit. Nemohou jej udělit jednotliví členové orgánu, pokud jde o orgán kolektivní. Právo udělovat pokyny však náleží řídící osobě jako celku, protože případnou újmy bude povinna vyrovnat řídící osoba, nikoli její orgán[78]. Dikce zákona zde patrně navazuje na § 151 občanského zákoníku, podle kterého právnické osoby postrádají svéprávnost a členové orgánů za ně rozhodují a nahrazují jejich vůli. Jednotliví členové kolektivních orgánů pak nemohou samostatně udělit pokyn, protože v souladu s § 156 odst. 1 ObčZ rozhodují kolektivní orgány právnických osob ve sboru.

Důvod formulace ustanovení je především zdůraznit, že pokyn může být udělen pouze tím, kdo má povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Pokyn může udělit zpravidla kterýkoli orgán, nikoli však nejvyšší orgán, protože by tím došlo k narušení pravidel jednat s péčí řádného hospodáře. Členové nejvyššího orgánu obchodních korporací nepodléhají povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Bude-li pokyn vycházet od nejvyššího orgánu, bude jej muset provést jiný orgán, který má povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Stejně tak může být udělen kterémukoli orgánu ovládané osoby s výjimkou orgánu nejvyššího[79]. Udělení takového pokynu nejvyššímu orgánu by ani nedávalo smysl vzhledem k tomu, že mu nenáleží obchodní vedení společnosti. Vzhledem k tomu, že se jedná o pokyn týkající se obchodního vedení, lze předpokládat, že adresátem bude zpravidla statutární orgán. Právě jemu totiž náleží obchodní vedení společnosti.

Mimo statutárního orgánu řídící osoby může z logiky věci pokyn udělit také kontrolní orgán nebo prokurista. Je však třeba zdůraznit, že tyto orgány mají jisté meze. Kontrolnímu orgánu náleží dohled, kontrola činnosti především statutárního orgánu.

---

[77] ČERNÁ, 2014, op. cit.

[78] Tamtéž.

[79] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 193.

Může jít jak o kontrolu předběžnou, tak i následnou. Společenská smlouva může podmínit rozhodnutí statutárního orgánu souhlasem kontrolního orgánu v souladu s § 49 odst. 1 ZOK. Do koncepce působnosti kontrolního orgánu však nezapadá přímý pokyn k obchodnímu vedení. Dle slov zákona se však jedná o pokyn *týkající se* obchodního vedení. Toto pojetí je značně široké. Lze tedy předpokládat, že se bude jednat především o pokyny negativní, tedy zakazující či omezující[80]. Jejich účelem bude předejít nějakému postupu v obchodním vedení, který by poškodil zájmy koncernových osob nebo koncernu jako celku. Je také možné, že kontrolní orgán řídící osoby udělí pokyn kontrolnímu orgánu řízené osoby, který, bude-li mu svěřena pravomoc, nepovolí nějaké jednání statutárnímu orgánu. Bude-li pokyn udělovat kontrolní orgán, nesmí při tom překročit meze své působnosti.

Problému s mezemi působnosti bude čelit i prokurista řídící osoby, který by pokyn chtěl udělit. Zákon u prokuristy v § 81 odst. 2 předpokládá pouze přijímání pokynů, nikoli jejich udělení. Převažují názory, že je třeba výklad pojmout extenzivně a vztáhnout možnost udělení pokynů i na prokuristu řídící osoby, zejména proto, že má povinnost péče řádného hospodáře stejně jako orgány, kterým právo udělit pokyn náleží[81]. Prokurista však má velmi konkrétně vymezenou působnost. Zastupuje podnikatele pouze v jednáních, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu, případně pobočky. Jeho pravomoc se tak vztahuje na závod nebo pobočku řídící osoby, nikoli již osoby řízené. Není vyloučeno, aby mu pravomoc udělovat pokyny prokuristovi řízené osoby byla udělena, zvláště v případě, kdy závody či pobočky řízené a řídící osoby tvoří funkční celek a náleží jim určitá oblast činnosti koncernu. V takovém případě by udělování pokynů spadalo pod jednání, k nimž dochází při provozu závodu řídící osoby. Vzhledem k formulaci rozsahu prokury podle občanského zákoníku, včetně možnosti udělení rozšířené prokury je vhodné, aby pravomoc udělování řídících pokynů byla v prokuře výslovně uvedena.

[80]ČECH, Petr a Stanislava ČERNÁ. *Ke způsobům prosazování rozhodujícího vlivu v ovládané akciové společnosti, jeho podmínkám a důsledkům* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2009 [cit. 2015-12-29].

[81] Srov. DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit., HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 193.

Důležitou otázkou je závaznost pokynů řídící osoby. Z povahy věci vyplývá, že pokyny nebudou nezávazné[82]. Takové pokyny by zákon nemusel upravovat. Pokyny nejsou závazné právně, řídící osoba nemá nárok vynucovat jejich dodržení. Výjimkou je situace, kdy je uzavřena koncernová smlouva, která výslovně stanoví závaznost řídících pokynů[83]. Zákonné ustanovení vychází z nadřazeného postavení řídící osoby v rámci koncernu. Fakticky bude mít řídící osoba mnoho prostředků, jak si splnění pokynu vynutit od osoby řízené. Rozsah takových prostředků bude individuální, řídící osoba může použít jakýkoli od možných ekonomických po personální dopady pro řízenou osobu.

Řízená osoba má povinnost zvážit možná rizika. Tato povinnost vyplývá pro její orgán, respektive člena orgánu či prokuristu z povinnosti péče řádného hospodáře. Toto stanovuje ZOK v § 81, odst. 2. Porušení péče řádného hospodáře tak může představovat jak splnění, tak nesplnění pokynů řídící osoby. Pokud by nesplněním pokynu vznikla řízené osobě újma a prokázalo by se porušení péče řádného hospodáře členu jejího orgánu, nastala by odpovědnost člena tohoto orgánu.

Ač se tedy § 81 odst. 1 ZOK přiklání k závaznosti pokynů řídící osoby pro osobu řízenou, nelze tuto závaznost vnímat absolutně. Ustanovení by bylo vhodnější vnímat jako uvozující k odstavci druhému, který stanoví, za jakých podmínek se člen orgánu řízené osoby zprostí odpovědnosti za újmu způsobenou vlivem řídící osoby. [84]

4.4. Zákaz konkurence a výjimky z něj pro osoby zúčastněné na koncernu

Řídící pokyny adresované orgánům řízené osoby nejsou jedinou způsobem, jakým řídící osoba může prosazovat koncernové zájmy. Další metodou jsou duální mandáty[85], tedy dosazování osob, které jsou členy orgánů řídící osoby do pozic v řízené osobě. Takto se mohou personálně upravovat jak statutární orgán, tak i kontrolní orgán, ale lze toho využít i u prokuristy.

[82] ČERNÁ, 2014, op. cit.

[83] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

[84]ČERNÁ, 2014, op. cit.

[85]ČECH, ČERNÁ, 2009, op. cit.

Z tohoto důvodu zákon o obchodních korporacích uděluje výjimku ze zákazu konkurence pro kapitálové společnosti. U společnosti s ručením omezeným nesmí podle § 199 odst. 1 písm. b) jednatel být členem statutárního orgánu jiné právnické osoby s obdobným předmětem činnosti nebo osobou v obdobném postavení, nesvolí-li k tomu všichni společníci. Zákaz tedy není absolutní, pokud však nejde o koncernové společnosti, je nutný k výkonu takové funkce souhlas všech společníků společnosti. U osobních společností je však úprava jiná. Chce-li se jednatel společnosti s ručením omezeným účastnit podnikání jiné obchodní korporace jako společník s neomezeným ručením, tedy společníkem veřejné obchodní společnosti či komplementářem komanditní společnosti, koncernová výjimka zde neplatí. Jednatel tedy bude v každé takové situaci potřebovat souhlasu všech společníků. To samé platí, měl-li by se jednatel stát ovládající osobou jiné osoby. Jedná se však pouze o společnosti se stejným či obdobným předmětem podnikání, a koncern může být tvořen různými společnostmi, které nemusí nutně podnikat v jedné oblasti.

U akciových společností je zákaz konkurence pojat striktněji. Platí pro členy představenstva (§ 440 ZOK) a dozorčí rady (§ 451 ZOK). Mimo koncern nesmí být členem statutárních orgánů ani osobou v obdobném postavení, jde-li o společnost s obdobným předmětem podnikání. Ani zde neplatí koncernová výjimka pro účast na obchodní korporaci v pozici společníka s neomezeným ručením či ovládající osoby. Rozhodnutím valné hromady ani stanovami, respektive společenskou smlouvou nelze zákaz konkurence u akciové společnosti ani společnosti s ručením omezeným zúžit. Není však vyloučeno, aby společenská smlouva či u akciové společnosti stanovy nebo rozhodnutí valné hromady zákaz konkurence rozšířily. Zákaz konkurence také nebude platit pod vyvratitelnou domněnkou, byli-li při založení korporace všichni zakládající společníci či akcionáři upozorněni členem orgánu, že již vykonává činnost, která zákazu konkurence podléhá. Vznikne-li funkce člena orgánu v jiné společnosti poté, co byl zvolen, existuje vyvratitelná domněnka o dovolenosti tohoto jednání, upozorní-li písemně společníky.

5. Zpráva o vztazích

5.2. Podstata a náležitosti zprávy o vztazích

Zákon o obchodních korporacích ukládá podnikatelským seskupením povinnost vypracovat zprávu o vztazích, dokument, v němž jsou shrnuty základní fakta o seskupení, postavení ovládané korporace v něm, dopadu účasti v seskupení na společnost a náhradě újmy způsobené ovládáním či jednotným řízením. Vzhledem k povaze forem podnikatelských seskupení mají tuto povinnost ovládané a řízené skupiny, nikoli případy ovlivnění, které nedosáhnou jedné z těchto forem. Důvodem pro takové řešení je nahodilost, která bývá pro případy prostého ovlivnění typická[86].

Zpráva o vztazích má sloužit k ochraně dceřiné společnosti, jejích společníků a věřitelů[87]. Zprávu vypracovává statutární orgán ovládané či řízené korporace. Svěření této povinnosti právě ovládané osobě má svou logiku. Právě ona bude mít největší zájem na přesnosti a pravdivosti obsahu zprávy, zejména pokud se jedná o újmu vzniklou v důsledku pokynů ovládající či řídící osoby. Tato úprava je analogická úpravě, kterou obsahoval obchodní zákoník[88]. Otázkou tedy zůstává, zda bude nová úprava úspěšnější než ta původní, jejíž aplikace vyústila v situaci, kdy se ze zprávy o vztazích stal dokument, který neměl přílišnou vypovídací hodnotu[89].

Vypracování zprávy o vztazích má přispět k transparentnosti vztahů uvnitř seskupení, a tím umožnit třetím osobám, které se na koncernu nepodílejí, tedy zejména společníkům a věřitelům, přístup k informacím o tom, jak seskupení funguje. Ti pak mohou informovaně prosazovat a obhajovat své zájmy a práva. Informovanost umožňuje publicita zprávy. Ta se spolu s výroční zprávou, k níž je každý rok připojena, ukládá do sbírky listin při obchodním rejstříku. Sbírka listin je přístupná široké veřejnosti, se zprávou i vztazích se tak může seznámit každý.

---

[86] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 195.

[87] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit.,, s. 223.

[88] § 66a odst. 9 zákona č. 513/1991 Sb, obchodního zákoníku.

[89] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

Náležitosti zprávy o vztazích se rozdělují na faktickou a analytickou část. Do faktické části se řadí písmena a) až e) druhého odstavce § 82 ZOK[90]. Struktura vztahů ve skupině obsahuje popis vztahů mezi osobami ve skupině a vysvětluje strukturu seskupení. Jde o deskripci skupiny jako celku, všech osob v ní a způsobu propojení jednotlivých členů. Na něj navazuje konkretizace úlohy, kterou má ovládaná osoba ve skupině. Způsob a prostředky ovládání konkretizují strukturu vztahů v seskupení. Popisují, jakým konkrétním způsobem je ovládání či jednotné řízení prováděno, zejména přes které orgány a na jakém právním či faktickém základě.

Přehled jednání učiněných na popud nebo v zájmu ovládající osoby či ostatních ovládaných osob je podmíněn spodní majetkovou hranicí 10% vlastního kapitálu společnosti. Popudem může být jakékoli „chování propojené osoby, jímž tato přímo nebo nepřímo vybízí ovládanou osobu k přijetí či uskutečnění určitého opatření.“[91] Je třeba mít na paměti, že je-li takové opatření přijato na popud některého z členů seskupení, nemusí být nutně ve prospěch takového člena, ani jiné propojené osoby, ani seskupení jako celku. To samé platí, je-li v zájmu některého ze členů seskupení. Zájem je třeba dle mého názoru chápat objektivně, jak jej dříve pojala S. Černá. Nebude tudíž rozhodující, zda bylo záměrem přinést některé z propojených osob prospěch, stačí, dojde-li k němu v důsledku opatření objektivně[92]. Takové řešení je namístě již proto, že bude obtížné prokázat, zda bylo či nebylo úmyslem přinést prospěch, a komu takový prospěch měl směřovat.

Výše vlastního kapitálu závisí na účetní závěrce posledního účetního období, tedy toho, za které se sestavuje zpráva o vztazích. Při stanovení hranice v konkrétním období je třeba brát na zřetel jednání v jejich vzájemné propojenosti, aby nedošlo k situaci, kdy je jedno jednání záměrně rozděleno na více částí, které nepřesahují desetiprocentní hranici, a tím pádem zůstalo nezmíněno ve zprávě o vztazích. Zároveň je třeba rozumět pojmu jednání v širokém smyslu, tedy jak právní jednání, tak i faktické úkony.

Ve zprávě o vztazích musí být také vyjmenovány veškeré smlouvy, které jsou uzavřeny v rámci seskupení, ať již mezi ovládající a ovládanou osobou, či mezi

[90]DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

[91] ČERNÁ, Stanislava. *Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku*., op. cit., s. 66.

[92] Tamtéž.

ovládanými osobami navzájem. Zde žádná majetková hranice neplatí. Zároveň nezáleží, zda byla smlouva uzavřena na popud ovládající či řídící osoby či z rozhodnutí osoby ovládané nebo řízené. Dojde-li k rozporu, zda smlouvu zařadit do zprávy o vztazích, bude rozhodujícím faktorem druhá smluvní strana. Je-li druhou smluvní stranou některý ze členů podnikatelského seskupení, bude třeba smlouvu uvést[93]. Lze mít za to, že stačí, aby byl člen seskupení pouze jednou z osob, s nimiž byla smlouva uzavřena. Naopak smlouvy uzavřené s osobami vně seskupení spadají pod kategorii jednání podle § 82 odst. 2 písm. d) ZOK[94], pokud byly učiněny na popud nebo v zájmu některého ze členů seskupení a pokud přesáhly hranici 10% vlastního kapitálu.

Analytická část navazuje na faktickou a zhodnocuje výše uvedené informace z hlediska přínosu či újmy, která společnosti v důsledku účasti na podnikatelském seskupení vznikla. Statutární orgán ovládané osoby musí uvést, v čem je újma spatřována a zda a jak byla nebo bude vyrovnána. Zásadní bude i vyčíslení vzniklé újmy, které umožní posoudit, zda byla nahrazena ze strany ovládající osoby či v rámci vyrovnání v koncernu. Právě pro koncern bude problematické zhodnocení případného vyrovnání újmy, a to z důvodu značně volného pojetí ve smyslu § 72 odst. 2 ZOK. V návaznosti na vyhodnocení újmy obsahuje analytická část i celkové vyhodnocení prospěšnosti účasti na seskupení pro ovládanou společnost podle čtvrtého odstavce § 82. Toto pojetí je širší a shrnuje celkový dopad, který má účast na podnikatelském seskupení na danou společnost.

5.3. Povinnosti orgánů zpracovatele zprávy o vztazích

Statutární orgán ovládané osoby má dle § 83 ZOK povinnost předložit vypracovanou zprávu o vztazích k přezkumu kontrolnímu orgánu, byl-li zřízen. Tento krok má přispět k zajištění správnosti zprávy. Statutární orgán totiž bývá ve většině případů tím, komu jsou směřovány pokyny ovládající či řídící osoby[95]. Je třeba zmínit, že oba orgány, jak kontrolní, tak statutární mají povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, která se bude vztahovat i na vypracování a kontrolu zprávy o vztazích. Přezkum zprávy o vztazích spadá do kompetence kontrolního orgánu zřízeného povinně

[93] ČERNÁ, Stanislava. *Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku*., op. cit., s. 64.

[94] Tamtéž, s. 66.

[95] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit.,, s. 222.

ze zákona či dobrovolně na základě zákona, ale také toho, který je vytvořen vnitřními předpisy společnosti. Musí však mít obdobnou kompetenci jako zákonné kontrolní orgány.

O přezkumu zprávy o vztazích vypracuje kontrolní orgán zprávu, ve které ji musí zhodnotit a své stanovisko odůvodnit. Zásadním bodem bude vzniklá újma a její vyrovnání. Najde-li kontrolní orgán vady, formální nebo obsahové, nejasnosti či nesprávnosti, vyzve statutární orgán k nápravě. V případě větších nedostatků může zprávu o vztazích vrátit statutárnímu orgánu k přepracování.

Společníci dceřiné společnosti mají právo seznámit se s obsahem zprávy o vztazích, včetně zprávy kontrolního orgánu o jejím přezkumu. Toto právo vyžaduje aktivitu společníků. Mohou tedy do zprávy nahlížet a společnost jim to musí umožnit. Nikde není zakotveno pravidlo, že by jim členové statutárního či kontrolního orgánu měli zprávu zaslat. Aktivní povinnost seznámit společníky se závěry obou zpráv má statutární orgán, a to na nejbližším jednání nejvyššího orgánu. Jedná se však o pouhé shrnutí obsahu zpráv, záleží tedy na společnících, aby se se zprávami seznámili v dostatečné míře.

5.4. Přezkum zprávy o vztazích

Zákon umožňuje v několika situacích znalecký přezkum zprávy o vztazích, čímž poskytuje dodatečnou ochranu ovládané společnosti. Jedná se o další stupeň kontroly zprávy o vztazích, který bude zpravidla následovat po přezkumu kontrolním orgánem. Ten však není předpokladem, a to již z toho důvodu, že k přezkumu kontrolním orgánem nemusí vůbec dojít, ať již proto, že nebyl zřízen či z důvodu výjimky uvedené v § 83 odst. 3 ZOK. Zákon uvádí tři situace, v nichž je znalecký přezkum možný, a to v paragrafech 85 a 88.

V prvním případě dává kvalifikovaným společníkům ovládaných společností s ručením omezeným a akciových společností právo navrhnout soudu, aby pro přezkum zprávy o vztazích jmenoval znalce. Toto právo má v případě, kdy se domnívá, že zpráva nebyla řádně vypracována. Důvody této nesprávnosti mohou být různé a je na společníkovi, který se rozhodne návrh u soudu podat, aby zvážil, zda je namístě takový krok učinit. Lze říci, že takový krok je logický, protože omezoval-li by zákon

společníka důvody, musel by být příliš kazuistický a i tak by jistě nepostihl všechny situace, které mohou nastat.

Časové omezení návrhu je dáno subjektivní lhůtou jednoho roku. Její počátek závisí na okamžiku, kdy měli společníci možnost se se zprávou o vztazích seznámit ve smyslu § 84 odst. 1 ZOK, což bude často sporné. Bude rozhodné, kdy byla zpráva o vztazích zpřístupněna společníkům a kdy se o ní společník dozvěděl. Samotné zpřístupnění nemá na běh lhůty vliv, pokud o zprávě společník nevěděl[96]. Jistý pevný bod lze spatřovat ve schůzi nejvyššího orgánu, na němž se společníci seznámí s jejím obsahem[97]. To, zda společník o zprávě věděl již předtím, bude muset být prokázáno.

Další dva případy uvedené v § 88 ZOK přiznávají právo dovolat se přezkumu všem společníkům, tedy i těm, kteří mají nižší podíl na základním kapitálu společnosti či hlasovacích právech než společníci kvalifikovaní. Jedná se o situaci, kdy byla statutárním orgánem zjištěna újma, která však nebude nahrazena či vyrovnána v rámci koncernu, nebo kdy jsou ve stanovisku kontrolního orgánu uvedeny výhrady, které nebyly nebo nemohou být napraveny. Byla-li zjištěna újma, která nebude sanována, je úkolem znalce ověřit, zda újma vznikla, v jaké výši a pokud vznikla, zda je pravda, že nebyla nahrazena.

[96] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

[97] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 195.

6. Vyrovnání újmy v rámci koncernu

6.1. Povinnost hradit újmu v podnikatelských seskupeních

Ustanovení zákona o obchodních korporacích upravující podnikatelská seskupení se zaměřují na situace, kdy v důsledku vlivu dojde ke vzniku újmy osobě, na níž byl tento vliv uplatněn. Újma a náhrada újmy tak představují klíčové pojmy práva podnikatelských seskupení. Tato skutečnost vychází z ochranné funkce práva podnikatelských seskupení. Cílem je ochrana fakticky slabších stran v seskupení. Těmi jsou osoby podrobené vlivu osoby stojící na vrcholu podnikatelského seskupení, společníci a věřitelé těchto osob.

Povinnost k náhradě újmy vychází z absolutního zákazu způsobit újmu v podnikatelských seskupeních. Zákon o obchodních korporacích zde vychází z obecné zásady *neminem laedere*[98], tedy neškodit jinému, která je zakotvena v § 3, odst. 2, písm. c) ObčZ.

Jak již bylo výše řečeno, povinnost osoby uplatňující vliv hradit újmu vychází z jejího fakticky silného a vlivného postavení vůči osobě vlivu podrobené. To, že je osoba ovlivňována ale nezbavuje členy jejích orgánů jednat s péčí řádného hospodáře a loajalitou. Členům volených orgánů ukládá povinnost vykonávat funkci s nezbytnou loajalitou a s potřebnými znalostmi a pečlivostí § 159, odst. 1 ObčZ ve spojení s § 51, odst. 1 ZOK, který zakotvuje tzv. pravidlo podnikatelského úsudku. Členové vrcholných orgánů sice nemají povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, avšak § 212, odst. 1 ObčZ ukládá povinnost loajality všem členům korporace, když jim ukládá „chovat se vůči korporaci čestně a zachovávat její vnitřní řád." Vnitřní řád korporace tvoří i její zakládající dokument, tedy společenská smlouva, stanovy či zakladatelská listina. Povinnost loajality znamená pro člena orgánu především nadřazování zájmů korporace nad zájmy jiné, a to i zájmu vlastního.

V první řadě tak v případě uplatnění vlivu, a to jak nahodilého tak i pokynu v rámci koncernu, bude odpovídat orgán osoby ovlivněné, pokud poruší povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, případně povinnost loajality a tím způsobí korporaci

[98] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit.,, s. 217.

újmu. Tato úprava je obecná pro všechny korporace a nevztahuje se výlučně na podnikatelská seskupení.

6.2. Náhrada újmy vzniklé v důsledku ovlivnění

Speciální nástroj podnikatelských seskupení je povinnost náhrady újmy vlivnou osobou. Zákon o obchodních korporacích tuto povinnost upravuje v § 71. Zákon zde stanoví, že *každý, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace k její újmě, tuto újmu nahradí*.

Ustanovení o ovlivnění se zaměřuje na nápravu újmy vzniklé v důsledku vlivu ovlivněné osobě. Jeden z předpokladů zde proto je vznik újmy, mezi ním a kvalifikovanou formou ovlivnění musí stát příčinná souvislost, aby mohlo být ustanovení aplikováno. Zákon zde vyjadřuje složenou příčinnou souvislost, kdy „vlivná osoba musí kvalifikovaně ovlivnit chování korporace, a v důsledku tohoto vlivu se bude korporace chovat způsobem, který jí způsobí újmu.“[99] Zásadní zde tak bude jednak forma ovlivnění, které bude muset dosáhnout intenzity požadované zákonem, jednak kauzální nexus mezi tímto ovlivněním a vzniklou újmou.

Pod pojmem újmy ve světle ustanovení § 71 ZOK je nutné rozumět nejen újmu vzniklou ovlivněním přímo, ale i újmy s primární újmou související[100]. I tyto újmy budou muset být zahrnuty příčinnou souvislostí s újmou primární a jednáním vlivné osoby.

Vznik újmy má vliv i na protiprávnost jednání vlivné osoby, z něhož se dovozuje odpovědnost a zavinění. Vykonávání vlivu, tedy ovlivnění není *per se* zakázané. Protiprávní bude až ovlivnění, v jehož důsledku bude způsobena korporaci újma. Zákon zde zakládá povinnost neovlivnit korporaci způsobem, který jí způsobí újmu. Pokud tedy v důsledku ovlivnění dojde ke vzniku újmy, zakládá to porušení zákona podle § 2910 ObčZ a v důsledku i domněnku nedbalostního jednání podle § 2911 ObčZ. Domněnka nedbalosti se zde navíc může dovodit, i pokud vlivná osoba poruší předpoklad soudného intelektu podle § 4 ObčZ v návaznosti na § 2912, odst. 1

[99] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 170.

[100] Tamtéž.

ObčZ. Pro vlivnou osobu se však ve většině případů bude moci nedbalost dovodit i z druhého odstavce § 2912 ObčZ, a to zejména pokud bude vlivnou osobou obchodní korporace, která je vždy podnikatelem ve smyslu § 420 ObčZ, a tak se u ní bude předpokládat zvýšená míra profesionality.

V návaznosti na povinnost hradit újmu vzniklou ovlivněním vyvstává otázka, zda se ovlivněná korporace může náhrady vzdát. Vyjma situací vyrovnání újmy v rámci koncernu, jíž se budu podrobně věnovat dále, zákon o možnosti vzdát se náhrady nepojednává, ani neumožňuje alternativní řešení, jako třeba v § 53, odst. 3. Účelem zákonné úpravy zde není jen ochrana ovlivněné korporace samotné, ale zejména jejích společníků a věřitelů. Tím, že by se korporace náhrady újmy vzdala, by pravděpodobně došlo k jejich poškození. Existencí vlivu jako takového navíc vyvstává otázka, zda by k případnému rozhodnutí o vzdání se náhrady újmy došlo zcela svobodnou vůlí poškozené ovlivněné osoby. Je možné dovodit, že ovlivněná osoba bude zpravidla vždy slabší stranou. Občanský zákoník pamatuje na takové situace v § 2898, kde vyloučí možnost slabší strany vzdát se, ať předem nebo následně, náhrady újmy.

Další možností, jak danou otázku řešit, je použití dalšího důvodu vyloučení vzdání se náhrady újmy podle § 2898 ObčZ, a to újmy způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti. Zavinění úmyslné nebo způsobené hrubou nedbalostí bude nutné zvážit často, protože ovlivnění bude zpravidla chtěným jednáním. Tato skutečnost sama o sobě však nebude zakládat úmysl, ten se v daném případě bude muset prokázat.

Pokud se tedy na případ vzniklé újmy nebude vztahovat některé z výše uvedených řešení, bude obecně možné, aby si osoby ujednaly vyloučení náhrady újmy. Odpovědnost za takové ujednání by nesli ti, kdo v daném případě jednali, zpravidla za porušení péče řádného hospodáře.

Zákonná úprava náhrady újmy v ovlivněné společnosti ukládá, aby újma byla vlivnou osobou uhrazena nejpozději do konce účetního období, v němž vznikla. Současně výslovně umožňuje vlivné a ovlivněné osobě, aby si dohodly jinou přiměřenou dobu, v níž má být újma vyrovnána. Nenahradí-li vlivná osoba újmu v takto stanovené nebo určené lhůtě, bude povinna nahradit újmu, která vznikne společníkům ovlivněné osoby v souvislosti s ovlivněním.

Právě lhůtou a způsobem náhrady újmy se liší úprava ovlivnění, respektive ovládání od značně volnější úpravy náhrady újmy v rámci koncernu, na který po splnění

zákonných podmínek bude dopadat ustanovení § 72 ZOK. To vylučuje v prvním odstavci aplikaci § 71 odst. 1-3 ZOK, tedy ustanovení o náhradě újmy a ručení vlivné osoby vůči osobě ovlivněné. Ve srovnání s úpravou náhrady újmy v koncernu je náhrada újmy vzniklé prostým ovlivněním upravena do značné míry přísněji a konkrétněji, čímž zákonodárce zvýhodňuje a podporuje koncern jako nejvyšší formu podnikatelských seskupení.

Při vyrovnávání újmy vzniklé důsledkem vlivu se bude postupovat podle obecné úpravy náhrady újmy v občanském zákoníku. Újma se bude zkoumat v každém jednotlivém případě použití vlivu a v návaznosti na něj bude také vyčíslena a uhrazena. Vlivná osoba má povinnost hradit v souladu s § 3 odst. 2 ZOK jak majetkovou, tak i nemajetkovou újmu. Případná povinnost k náhradě odvozené újmy se bude vázat na neuhrazení újmy v zákonem stanovené nebo dohodnuté lhůtě. Zákon v § 71 odst. 2 zdůrazňuje, že dohodnutá lhůta musí být přiměřená. Tím se zákonodárce patrně snažil docílit ochrany osoby ovlivněné, toto ustanovení však může vést k nepřesnostem ve výkladu. Přiměřenost či nepřiměřenost daného ujednání lhůty se tak bude muset posuzovat v každém případě a porušení přiměřenosti bude zakládat rozpor daného ustanovení se zákonem. Přiměřenost se bude patrně posuzovat podle výše a povahy újmy. Přitom způsob uhrazení nesmí dále zatížit ovlivněnou osobu[101]. Bude tedy záležet na rozsahu újmy a jejím významu pro ovlivněnou společnost, v návaznosti pro její společníky a věřitele v souvislosti s ujednanou délkou doby, v níž má vlivná osoba újmu uhradit.

6.2.1. Okolnosti vylučující povinnost k náhradě újmy

V návaznosti na úpravu povinnosti vlivné osoby hradit újmu vzniklou ovlivněné korporaci upravuje zákon o obchodních korporacích možnost vlivné osoby se z této povinnosti exkulpovat. Navazuje tím na obecné pravidlo podnikatelského úsudku[102]. To je upraveno v § 51 odst. 1. Stejně jako v případě obecného rozhodování o jednání, kterým bude korporace dotčena, i zde dává zákonodárce prostor pro situaci, kdy dojde k újmě v důsledku okolností, které nemohla vlivná osoba předvídat. Akceptovatelná míra rizika bude zde bude patrně vyšší než v případě péče řádného hospodáře, a to

[101] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

[102] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 173.

z toho důvodu, že na rozdíl od členů orgánů korporace, kteří spravují cizí majetek, budou vlivnými osobami často společníci ovlivněné korporace. V tomto případě tedy u nich půjde o míru rizika, kterou jsou ochotni přijmout ohledně vlastních investic[103]. Zároveň pro společníky neplatí pravidlo péče řádného hospodáře.

Vlivná osoba zpravidla nemá povinnost zvláštní míry péče, musí ale vždy jednat v dobré víře. Její jednání tedy musí vždy odpovídat účelu, který sleduje v zájmu ovlivněné korporace, a zároveň nesmí upřednostnit zájem vlastní. Kritérium rozumnosti vlivu se tak nebude vázat na jednání vlivné osoby, ale na účel, kterého mělo být ovlivněním dosaženo. Aby mohla vlivná osoba jednat rozumně, musí být v dostatečné míře informována o okolnostech ovlivnění. Informovanost přitom znamená nejen schopnost zjistit informace, ale také je posoudit tak, aby výsledné ovlivnění nepoškodilo ovlivněnou osobu. Účelem ustanovení § 71 odst. 1 je chránit zájem korporace jako celku a odvozeně zájem společníků, nikoli zájem věřitelů. Ochraně věřitelů se zákon věnuje ve třetím odstavci paragrafu 71[104]. Z toho plyne, že při určení standardu péče se bude vycházet z toho, co tyto osoby mohou rozumně očekávat, tedy „míru rizika, již by postoupil při nakládání se svou investicí běžně opatrný obchodník.“[105]

To, že zákon neukládá vlivné osobě jako celku zvláštní míru péče, nebude vylučovat případnou povinnost členů orgánů vlivné osoby jednat s péčí řádného hospodáře. Tato skutečnost se však neprojeví ve vztazích mezi vlivnou a ovlivněnou osobou a případnému vyrovnání újmy mezi nimi, ale bude se aplikovat ve vztazích uvnitř vlivné osoby. To vše samozřejmě za předpokladu, že vlivná osoba je právnickou osobou, nikoli osobou fyzickou.

Ustanovení zákona o vyloučení odpovědnosti vlivné osoby je poněkud mnohomluvné. Zákon stanoví, že k tomu, aby vlivná osoba neměla povinnost hradit újmu, musí prokázat, že *mohla při svém ovlivnění v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu ovlivněné osoby*. Robert Pelikán tuto mnohomluvnost kritizuje[106], podle jeho názoru není zcela jasné, co je obhajitelným

[103]PELIKÁN, Robert. Nová úprava koncernů v českém zákoně o obchodních korporacích, 2013 op. cit.

[104] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 173.

[105]PELIKÁN, 2013, op. cit.

[106]Tamtéž.

zájmem korporace. Zmiňuje, že z dikce zákona o obhajitelném zájmu musí *a contrario* vyplývat, že existují i zájmy neobhajitelné. Ty však nemohou být zájmem korporace.

Lze říci, že obhajitelnost zájmu zde vyplývá již z povinnosti jednat v dobré víře. Sama obhajitelnost se bude vázat na vztah k zájmu korporace, nikoli na prosté zdůvodnění ovlivňujícího jednání. Zájem ovlivněné korporace je pak objektivní podmínkou a bude nutné jej zkoumat u každého jednotlivého případu, protože na rozdíl od primárního účelu dosažení zisku, se další zájmy jednotlivých korporací liší[107]. Jednak se budou lišit zájmy s ohledem na formu korporace, kdy dosažení zisku bude jako primární zájem přítomné pro obchodní společnosti, zatímco například u družstev se bude jednat o poskytování služeb členům družstva[108], jednak bude záležet na účelu, za kterým byla korporace založena.

6.2.2. Ručení vlivné osoby za dluhy ovlivněné společnosti

Dalším dopadem pro vlivnou osobu, jejíž vliv má pro ovlivněnou osobu negativní důsledky, je ručení za ty dluhy ovlivněné osoby, které tato není schopna v důsledku ovlivnění splnit podle § 71 odst. 3 ZOK. Jedná se o modifikované převzetí doktríny *piercing the corporate veil*, tedy prolomení korporátního hávu[109]. Důvodová zpráva uvádí, že na pravidla doktríny pouze navazuje a jako taková je nezavádí[110]. V návaznosti by podle některých názorů měla dopadat jen na situace, v nichž dojde k tomu, že se vlivná osoba bude skrývat za osobou ovlivněnou, koncept tzv. alter ega[111], nicméně zákon jej explicitně nevyužívá, a bude tak otázkou praxe, zda se k němu soudy a doktrína přikloní.

Zákonné ručení dopadá na ty dluhy, které ovlivněná osoba není schopna zcela nebo zčásti splnit v důsledku ovlivnění. Mezi uplatněním vlivu a neschopností ovlivněné osoby hradit dluh tak musí existovat příčinná souvislost. Zároveň musí být

---

[107] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 173.

[108] PELIKÁN, 2013, op. cit.

[109] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 174.

[110] Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, op. cit.

[111] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

splněna podmínka nemožnosti plnění, a to buď částečné, nebo úplné. Nestačí tedy, aby splnění dluhu bylo pro ovlivněnou osobu obtížné, bude-li schopna dluh splnit[112].

Na ustanovení § 71 odst. 3 nemá vliv, zda jde o dluhy, které tu byly již v době ovlivnění nebo které vznikly až později. Lze však předpokládat, že bude zásadní, byl-li věřitel v dobré víře, když vstupoval do vztahu s ovládanou osobou[113]. Jinými slovy, bude třeba zkoumat, zda věřitel v době vzniku závazku věděl o tom, že ovlivněná osoba nebude schopna dluh splnit.

Zákonná úprava zakládá zákonné ručení, na které se bude vztahovat obecná úprava ručení podle občanského zákoníku, jak stanoví § 1723 odst. 2 ObčZ a v návaznosti § 2018 až 2028 ObčZ.

6.3. Ručení vlivné osoby při úpadku obchodní korporace

Zákon o obchodních korporacích stanoví v § 76 odst. 3 obdobné použití pravidel § 68 ZOK o ručení členů orgánu při úpadku obchodní korporace na vlivnou a ovládající osobu. Při striktním výkladu by toto ustanovení vedlo k tomu, že při úpadku ovlivněné či ovládané korporace by vlivná nebo ovládající osoba ručila za splnění povinností upadnuvší korporace, pokud by byly splněny podmínky § 68. Takovýto výklad však není možný, a to z několika důvodů.

Zaprvé, ručení zde navazuje na nečinnost statutárního orgánu, které je porušením povinnosti odvracet hrozící úpadek společnosti. Obdobnou povinnost aktivně jednat k odvrácení úpadku však vlivná ani ovládající osoba nemůže mít. Tyto osoby mají možnost ovlivnit obchodí korporaci, nemají však povinnost svého vlivu využít. Proto také nelze na jejich nečinnost uplatnit důsledky, které předvídá § 68.[114]

Povinnost zasáhnout proti hrozícímu úpadku společnosti navíc vyplývá z povinnosti péče řádného hospodáře[115]. Vlivná ani ovládající osoba povinnost řádného hospodáře nemá, respektive péče řádného hospodáře pro ni nevyplývá z žádného jiného

[112] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 174.

[113] Tamtéž.

[114] ČERNÁ, Stanislava. *Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek*[Beck-online]. C. H. Beck, 2013 [cit. 2016-03-01].

[115] HAVEL, Bohumil. *O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2013 [cit. 2016-03-01].

ustanovení. Zároveň lze dovodit, že zákon v § 68 péči řádného hospodáře a povinnost odvracet úpadek nezakládá, ta je pro členy statutárních orgánů založena jinými ustanoveními. Zákon v § 68 postihuje až následky, k nimž porušením těchto povinností dojde. Nejsou-li však povinnosti založeny tímto ustanovením, znamená to, že je vlivná ani ovládající osoba nemá, a proto se na ni nemůže aplikovat § 68 ZOK.[116]

I přes tyto skutečnosti však může dojít k okolnostem, kdy osoba bude uplatňovat svůj vliv takovým způsobem a v takové intenzitě, kdy bude fakticky postavena do role statutárního orgánu, jehož činnost bude ve velké míře suplovat. V tom případě lze usuzovat, že by bylo možné vztáhnout na ni povinnost z péče řádného hospodáře vycházející povinnosti odvracet úpadek společnosti. Vlivná či ovládající osoba by se tím dostala do obdobného postavení člena statutárního orgánu a § 68 by na ni dopadal použitím § 69 odst. 2 ZOK[117].

Domnívám se, že toto tvrzení je správné, ačkoli existují i názory, které aplikaci § 68 přes ustanovení § 69 odst. 2 ZOK nepřipouštějí[118]. Současně však je nutno podotknout, že je třeba daný postup aplikovat značně restriktivně. Důkazní břemeno ohledně toho, zda osoba uplatňující rozhodný vliv byla v pozici faktického výkonu kompetencí statutárního orgánu, je na tom, kdo bude soudu ručení navrhovat, tedy na insolvenčním správci nebo věřiteli[119].

Další případ, kdy se bude § 68 aplikovat na vlivnou či ovládající osobu, představuje situace, kdy ta svého vlivu využije k aktivnímu působení na statutární orgán, aby neodvracel hrozící úpadek. Nezáleží na tom, zda je osoba vykonávající vliv de facto v postavení statutárního orgánu, či nikoli[120]. Dikce zákona tak spíše než k přímé a doslovné aplikaci ručení při úpadku ovlivněné společnosti směřuje k případům, na něž pamatuje § 76 odst. 2 ZOK. Ten použití ustanovení § 63 až 66 ZOK podmiňuje tím, že vlivná či ovládající osoba musí *svým vlivem podstatně přispět k úpadku obchodní*

---

[116] ČECH, Petr. *Nad několika rekodifikačními nejasnostmi*. In: *Beck-online* [právní informační systém]. C. H. Beck, 2012 [cit. 2015-12-18].

[117] ČERNÁ, 2013, op. cit.

[118] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 185.

[119] ČERNÁ, 2013, op. cit.

[120] Tamtéž.

korporace.[121] Jinými slovy, předpokládá aktivní jednání, v jehož důsledku dojde k úpadku ovlivněné či ovládané korporace.

Zmíněné dva případy tedy představují situace, za nichž se přes odkaz v § 76 odst. 3 aplikuje § 68 ZOK na vlivnou a ovládající osobu. Otázkou je, zda zákonodárce chtěl vyloučit použití ustanovení na osobu řídící. Úpadek zpravidla nebude možné způsobit izolovaným uplatněním rozhodujícího vlivu, stejně tak jeho odvrácení bude uskutečnitelné pouze trvalým a podstatným vlivem. Totéž lze říci o osobě, která je v postavení *de facto* statutárního orgánu. Oba dva případy tedy bude možné vztáhnout jen na ovládající osobu. Osoba řídící je v silnějším postavení, než osoba ovládající, tedy bude spíše pravděpodobné, že se bude moci dostat do pozice, v níž bude uplatňovat svůj vliv některým z uvedených způsobů[122].

Lze navíc argumentovat tím, že způsobí-li řídící osoba úpadek řízené osoby, dostává se řídící osoba podle § 72 odst. 3 do režimu prostého vlivu, respektive nedojde k vyloučení aplikace § 71 odst. 1 až 3 podle § 72 odst. 1 ZOK. Důsledkem toho škodlivé uplatnění řídícího vlivu a újma tím způsobená podléhá ustanovením § 71 o náhradě újmy způsobené vlivnou osobou. Zamýšlel-li tedy zákonodárce, aby zničující vliv řídící osoby podléhal režimu ovlivnění, měl by se na situaci úpadku řízené osoby aplikovat obdobně jako na ovlivnění i § 76 odst. 2 ZOK. Pokud by se § 68 ZOK na úpadek řízené osoby nevztahoval, byla by řídící osoba oproti vlivné či ovládající v příznivější situaci, a to na úkor věřitelů[123].

6.4. Zproštění povinnosti hradit újmu v koncernu

Podstata vyrovnání újmy v rámci koncernu vyplývá z podstaty úpravy koncernového práva. Koncern je pojat jako „živoucí entita bez právní subjektivity, jako ekonomická jednotka, jejíž podstata je v synergii společného podnikání a řízení.“[124] Sdružování v koncernech má z pohledu osob na koncernu zúčastněných různé důvody. Jednak se tím zvyšuje konkurenceschopnost, a to na domácích i zahraničních trzích,

[121] ČECH, 2012, op. cit.

[122] ČERNÁ, 2013, op. cit.

[123] HAVEL, Bohumil. *O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva*, op. cit.

[124] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 176.

jednak se pro jednotlivé osoby do jisté míry sníží riziko spojené s podnikáním. Koncernové společnosti podrobené jednotnému řízení se často spoléhají na to, že je koncern při vzniklých problémech podrží a pomůže jim s případnými ekonomickými problémy. Z toho vyplývá ustanovení § 72 odst. 3 ZOK, který vylučuje použití ustanovení o vyrovnání újmy v koncernu, pokud se řízená osoba dostane v důsledku řízení do úpadku. Zároveň řídící osoby očekávají využití činnosti řízených osob tak, aby společným postupem došlo k rozvinutí podnikání koncernu jako celku, i jednotlivých společností, z čehož plynou výhody i osobě řídící.

Zákon umožňuje řízené osobě přijmout pokyn pro ni nevýhodný, pokud je v souladu s koncernovým zájmem a zároveň lze předpokládat, že bude v rámci koncernu v přiměřené době vyrovnána podle § 72 odst. 1 a 2 (§ 81 ZOK). Paragraf 72 zároveň stanoví výjimku z obecné povinnosti hradit újmu vzniklou ovlivněním podle § 71 odst. 1 ZOK. Jak jsem již zmínila výše, zákonodárce tím umožňuje řízení koncernu v souladu se zákonem a do jisté míry podporuje formu koncernu vůči jiným podnikatelským seskupením. Zproštění povinnosti hradit újmu tak není vystihujícím označením koncernového režimu vyrovnání újmy. Spočívá v možnosti řídící osoby vymknout se z odpovědnosti za škodu a ručení za dluhy společnosti podle § 71 ZOK.

Náprava vzniklé újmy stojí v koncernu na zásadě vyrovnání, tedy nivelace stavu před vznikem újmy a po vyrovnání, které je ale volně pojaté a dle zákonné úpravy nemusí přesně odpovídat újmě. Zákon umožňuje tzv. soluční substituci[125], která spočívá v možnosti řídící osoby prosadit svůj vliv tak, aby přiměla jinou řízenou osobu k protiplnění nebo jiné výhodě vůči řízené osobě, které vznikla újma. Oproti tomu újma vzniklá ovlivněním, které nesplňuje požadavky § 72 odst. 1 ZOK, podléhá zákonné úpravě náhrady újmy, která vychází ze zásady uvedení v předešlý stav uvedené v § 2951 odst. 1 ObčZ.

Zákon přitom neupravuje odlišně jen náhradu újmy primární. Pro koncern je zároveň vyloučena aplikace § 71 odst. 2 ZOK o povinnosti náhrady újmy vzniklé společníkům ovlivněné osoby a ručení za dluhy, které v důsledku ovlivnění není schopna společnost plnit podle § 71 odst. 3.

[125] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit.,, s. 227.

Pro aplikaci § 72 ZOK je nutné, aby bylo splněno několik předpokladů. Prvním z nich je samotná existence koncernu. Podnikatelské seskupení musí dosahovat kvalit, které stanoví § 79 ZOK v odstavcích 1 a 2. Nebude-li splňovat tyto podmínky, bude se při náhradě újmy postupovat podle § 71 odst. 1, v návaznosti podle odst. 2 a 3 ZOK. Vychází se zde z předpokladu, že veškeré obligační vztahy se budou primárně řešit uvnitř koncernu a zákonná úprava nastoupí až tehdy, selžou-li mechanismy koncernu jako ekonomického celku[126]. Značná část rozhodnutí, která jsou v koncernech přijímána v souladu s jednotnou koncernovou politikou, jsou součástí dlouhodobých strategií a ač se zprvu mohou jevit jako nevýhodná pro řízené osoby, mají v dlouhodobějším horizontu přispět k rozvoji koncernu, což bude řízeným osobám ku prospěchu.

Na podmínku faktické existence koncernu navazuje a konkretizuje ji § 79 odst. 3 ZOK. Chce-li koncern využít vstřícného režimu § 72, musí jeho členové zveřejnit existenci koncernu na svých internetových stránkách. Z toho pak pro ně bude vyplývat povinnost si internetové stránky zřídit, i pokud tuto povinnost nemají podle § 7 odst. 2 ZOK. Tato povinnost není bezvýjimečná, tedy tuto povinnost nemají, nechtějí-li uplatnit režim § 72 ZOK. Koncern přitom musí na svých internetových stránkách zveřejnit všichni členové koncernu. Zároveň však zveřejnění koncernu není konstitutivní, pouze existenci koncernu potvrzuje[127]. Bez faktické existence koncernu je tak bezvýznamné.

Újma, kterou bude možné vyrovnat v koncernu, musí vzniknout v souvislosti s jednotným řízením koncernu. Musí tedy navazovat na koncernovou politiku a být v souladu s koncernovou strategií. I zde se aplikuje ustanovení § 71 odst. 1, 2 a 3 ZOK, pokud podmínka vzniku újmy v souvislosti s jednotným řízením nebude splněna. K tomu může dojít i v případě, že z materiálního hlediska o koncern jde. Bude se jednat o situace, kdy újma vznikne důsledkem izolovaného jednání, k němuž nedošlo v koncernovém zájmu[128].

Koncernový zájem je dalším z definičních znaků aplikace § 72odst. 1 a 2. Nejedná se však o koncernový zájem, jak jej chápe § 79 odst. 2 ZOK. Koncernový zájem podle § 79 odst. 2 je jedním z definičních znaků koncernu a je chápán jako zájem

---

[126] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 176.

[127] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 191.

[128] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

koncernu jako celku, tedy koncernu jako ekonomické entity. Toto pojetí koncernového zájmu musí být v případě koncernové výjimky z vyrovnání újmy způsobené ovlivněním přítomno vždy-bez něj nelze podnikatelské seskupení pokládat za koncern. Jak jsem již uvedla výše, fakt, že se jedná právě o koncern, je základním předpokladem aplikace § 72 odst. 1 a 2.

Zákon stanoví, že újma musí vzniknout v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern. Zájem se váže ke vzniku újmy. Řídící osoba tak musí prokázat, že újma vznikla v zájmu buď jí samé, nebo jiné řízené osoby. Ačkoli tedy nejde o koncernový zájem ve smyslu § 79 odst. 2 ZOK, bude se odvozovat právě od koncernového zájmu [129]. Zájem jednotlivých osob v koncernu totiž nikdy nesmí přesáhnout, zásadně se lišit od nebo jít proti zájmu koncernu jako celku. Dalo by se vyvodit, že zájem koncernu jako celku je zájmem primárním a zájmy osob, které se koncernu účastní, jsou zájmy odvozenými.

Existují i názory, které vnímají dikci zákona jako nesprávnou a zájem, v němž má újma podle § 72 odst. 1 vzniknout, vykládají striktně jako zájem koncernu jako celku[130]. Toto pojetí je však dle mého názoru příliš úzké a přímočaré. Zákonodárce se zde nesnaží obejít koncernový zájem a umožnit široký výklad, který by zahrnul zájmy s koncernovým zájmem neslučitelné. Ustanovení je třeba vnímat spíše jako konkretizující ustanovení pro prokázání podmínek, za nichž bude možné újmu v rámci koncernu vyrovnat.

V každém jednotlivém případě vzniku újmy bude jednodušší dokázat, že újma vznikla v zájmu jednotlivé osoby, než prokázat spojitost vzniklé újmy se zájmem koncernu jako celku. Jak jsem již zmínila výše, pokud újma vznikne v rámci osamocených případů prosazení vlivu, které nebude v koncernovém zájmu, použije se úprava náhrady újmy vlivné osoby. Je tedy třeba vždy přihlížet k tomu, zda konkrétní zájem jednotlivých koncernových osob, je v souladu s koncernovým zájmem, prokázání vzniku újmy v zájmu jednotlivé osoby však nelze přehlížet.

---

[129] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 177.

[130] PELIKÁN, 2013, op. cit.

Újma zpravidla vznikne v zájmu některé osoby či více osob. Kombinací, které mohou nastat, je přitom hned několik. Újma může vzniknout v zájmu řídící osoby, jedné či více osob řízených, nebo řídící a řízené osoby či koncernu[131]. Jinými slovy, při rozhodování o udělení pokynu budou členové orgánů řídící osoby ve většině případů uvažovat o tom, jak konkrétní krok, který povede k újmě jedné osoby, bude ku prospěchu jiné osobě či osobám. Až přes tuto úvahu lze dospět k závěru, zda postup prospěje koncernu jako celku. Navíc lze předpokládat, že osoby tvořící koncern „*sledují koncernový zájem v rámci jednotné politiky koncernu a jsou za tím účelem koncepčně řízeny.*“[132]

Ustanovení lze také vyložit striktněji. Lze je chápat tak, že zákonodárce vyžaduje, aby každá újma měla bezprostřední pozitivní efekt na jiného člena koncernu. Nestačí tedy, aby byl zdůvodněn koncernový zájem, musí být zároveň prokázáno, že újma vedla k prospěchu některé či některých koncernových společností.

V neposlední řadě je nutné, aby újma byla vyrovnána. Samotné vyrovnání újmy v koncernu je vázáno na principy fungování koncernu jako celku. Koncern prostřednictvím koncernové politiky má usměrnit koncern tak, aby průběžně docházelo k vyrovnání zájmů jednotlivých koncernových společností mezi sebou i koncernu jako celku. Podnikatelské příležitosti mají být dlouhodobě rozdělovány mezi koncernové společnosti tak, aby došlo k jejich náležité a vyrovnané distribuci. Žádná ze společností nesmí být v tomto ohledu vyloučena nebo znevýhodněna a zároveň nesmí být zneužívána ve prospěch koncernu. Zjednodušeně řečeno, koncern musí dbát na to, aby nevýhody, které vzniknou společnostem, byly vyrovnány výhodami, a v tomto ohledu musí existovat dlouhodobá vyváženost.

[131] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 177.

[132] Tamtéž.

6.4.1. K vyrovnání újmy v koncernu

Otázka vyrovnání újmy je poměrně komplikovaná, a to v tom ohledu, že zákon dává poměrně široký prostor pro výklad toho, co pod pojmem vyrovnání újmy rozumí. Samotná dikce zákona, který stanoví, že *„újma [...] je nebo bude vyrovnána, byla-li nebo bude-li v přiměřené době a v rámci koncernu vyrovnána přiměřeným protiplněním nebo jinými prokazatelnými výhodami plynoucími z členství v koncernu“* (§ 72 odst. 2 ZOK). Zákonodárce zde záměrně použil volnější režim, než jaký by platil pro náhradu újmy a umožňuje vedle přímé úhrady újmy i možnost jiné sanace[133].

Vůči formě náhrady újmy se vymezují dva protichůdné názory[134]. Jednak se naskýtá možnost chápat vyrovnání újmy v koncernu pomocí volně pojatého systému koncernových výhod, druhou možností je pak vykládat je jako vyrovnání každé jednotlivé újmy. Otázka, ke kterému z přístupů se přiklonit, je podstatná z pohledu účelu koncernového práva, v němž na jedné straně stojí volnost postupu koncernů a na straně druhé ochrana věřitelů a menšinových společníků. Míra volnosti pravidel o vyrovnání újmy stojí v nepřímé úměře proti ochraně věřitelů a menšinových společníků[135]. Čím více však bude chráněn jejich zájem konkrétnějším vyrovnáním újmy, tím více bude koncern omezen ve své činnosti.

Negativem prvního, volnějšího výkladu, bude v první řadě ochrana věřitelů. Ti nebudou mít jinou možnost, než vymáhat své pohledávky od řízené společnosti až do okamžiku, kdy se tato dostane v důsledku jednotného řízení do úpadku (§ 72 odst. 3 ZOK). V tomto případě bude věřiteli ručit řídící osoba, pokud se jedná o dluh, který není řízená osoba schopna plnit v důsledku ovlivnění (§ 71 odst. 3 ZOK). Tím by se zdánlivě problém vyřešil, avšak i tento postup vykazuje řadu mezer. Jednak v době, kdy nastoupí ručení řídící osoby, může být velmi problematické dopátrat se spojení mezi ovlivňujícím zásahem řídící osoby a skutečností, že řízená osoba v úpadku nemůže plnit dluh.[136] K tomu přispívá doba, která uplyne mezi vznikem dluhu a úpadkem řízené

[133]HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 177.

[134]Srov. např. ČERNÁ, Stanislava. O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy, 2014 op. cit.; PELIKÁN, 2013, op. cit.

[135] ČERNÁ, 2014 op. cit.

[136]Tamtéž.

korporace a samotná povaha jednotného řízení v koncernu. Jednotné řízení je dlouhodobé a nepřetržitě uplatňované a určení jednotlivého ovlivňujícího zásahu, který vede k nemožnosti plnit dluh, je značně obtížné.

Další skutečností, která může znesnadnit, či dokonce znemožnit, uspokojení věřitele, je realita, že k úpadku řízené osoby často dochází v kontextu kolapsu koncernu, jehož je součástí. V době, kdy bude věřitel moci vymáhat svou pohledávku u řídící osoby jako ručitele, může ta dojít taktéž do stavu insolvence. Jedinou možností, jak by věřitel mohl této situaci předejít, by se pak stala jeho možnost namítat ještě před úpadkem řízené společnosti, že nevyrovnanost jednotného řízení vylučuje použití koncernové výjimky, což bude zpravidla velmi obtížné. Je pravdou, že do rizika spojeného s účastí společnosti v koncernu vstupuje věřitel vědomě[137]. Pouze přiznané koncerny mohou požívat režimu koncernové výjimky. Jak však připomíná S. Černá, tento fakt bude jen stěží užitečný zejména slabším věřitelům. Ti většinou nemají na výběr, zda uzavřou smlouvu s koncernovou společností, či nikoliv. Naproti tomu, silní věřitelé budou mít prostředky, kterými si zajistí uspokojení své pohledávky, ať již smluvním ručením, zástavní smlouvou nebo jiným způsobem[138]. Nelze zároveň opomínat věřitele, kteří vstoupili do závazkového vztahu nedobrovolně, například z důvodu deliktní odpovědnosti člena koncernu.[139]

Nemusí dojít k úpadku společnosti, aby nastalo ručení řídící osoby. Výkladem *a contrario* vůči § 72 odst. 1 lze dospět k závěru, že neprokáže-li řídící osoba, že újma byla nebo bude v rámci koncernu vyrovnána v souladu s § 72 odst. 2, použijí se ustanovení § 71 odst. 1 až 3 ZOK. V takovém případě by řídící osoba ručila za ty dluhy řízené společnosti, které není schopna splnit v důsledku újmy vzniklé řídícími zásahy. V souladu s úpravou ručení v § 2021 občanského zákoníku by pak mohl věřitel požadovat splnění svého dluhu na řídící osobě poté, co písemně vyzve řízenou osobu ke splnění dluhu, případně je-li nepochybné, že řízená osoba dluh nesplní nebo nelze-li ji vyzvat. I v tomto případě má zákon svá úskalí. V první řadě by věřitel musel vědět, že nebyly splněny podmínky § 72 ZOK, tedy musel by vidět do koncernových vztahů. To

[137] PELIKÁN, 2013, op. cit.

[138] ČERNÁ, 2014 op. cit.

[139] DOLEŽIL, Tomáš. *Koncerny v komunitárním právu: analýza a náměty pro rekodifikaci*, 2008, op. cit., s. 38-41.

pro něj bude takřka nemožné. Důkazní břemeno zde však leží na řídící osobě, navíc lze předpokládat, že bude dluh vymáhat nejdříve na řízené společnosti, což může umožnit jistý vhled do problematiky.

Ani zde však úskalí nekončí. Řídící osoba musí prokázat v případě takového sporu splnění podmínek § 72 ZOK. Zde narazí na problematiku toho, co je považováno za koncernové výhody uvedené v druhém odstavci. Řídící osoba se ocitne ve značné právní nejistotě, dokud soudy judikaturou neposkytnou bližší pohled na to, co jako prokazatelné výhody uznávají. Nepodaří-li se řídící osobě prokázat splnění podmínek § 72 odst. 1 a 2 ZOK, a dojde-li k aplikaci § 71, bude v mnoha případech značně obtížné prokázání vztahu řízení a nemožnosti řízené osoby plnit dluh. Ručení řídící osoby za dluhy řízené společnosti znamená převzetí doktríny *piercing the corporate veil*[140], což zákonodárce nezamýšlel[141]. Lze je také srovnat s úpravou odpovědnosti v německém kvalifikovaném koncernu[142]. Oba tyto principy jsou však spojeny se zneužíváním postavení řídící osoby vůči osobě řízené. Takový závěr však z české právní úpravy nevyplývá. Je otázkou, zda nemožnost prokázání podmínek daných § 72 odst. 1 a 2 ve spojení s §79 ZOK je dostatečným důvodem k takovým následkům.

Jak jsem zmínila výše, zásadním problémem volnějšího pojetí vyrovnání je otázka, co pod vyrovnáním újmy rozumět. Tento výklad vychází z předpokladu obecné rovnováhy vnitrokoncernových vztahů[143]. Nezaměřuje se tedy na každou vzniklou újmu a jednotlivé zásahy působící újmu, ale na dlouhodobé zhodnocení významu začlenění společnosti do koncernu. Vychází z otázky, zda účast na koncernu není společnosti na škodu. Problematické u takového přístupu je, jak podotýká S. Černá, že pracuje s velmi neurčitými pojmy, jakými jsou rovnováha koncernového řízení, převážení výhod nad nevýhodami či dosažení sdružených výhod, podle kterých se jen stěží stanoví kritéria pro vyrovnání újmy[144]. To bude problematické zejména v případě soudních sporů.

[140] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 174.

[141] Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, op. cit.

[142] Srov. blíže KÜHN, Zdeněk. Fikce samostatnosti právnických osob a její prolomení, 2003, op. cit.

[143] PELIKÁN, 2013, op. cit.

[144] ČERNÁ, 2014 op. cit.

Soudy v souladu s dosavadní rozhodovací činností se budou pravděpodobně spíše přiklánět ke konkrétnějším kritériím, podle nichž vyrovnání újmy posoudí[145].

R. Pelikán argumentuje tím, že aby mohlo být vyrovnání újmy kvalifikovaně posouzeno, bylo by nutné vytvořit model fungování společnosti mimo koncern, který by se následně porovnal s výsledky, k nimž společnost skutečně dospěla [146] . Za předpokladu, že koncernové seskupení přináší společnost i výhody, by model fungování společnosti musel spíše vycházet z ideálního stavu vývoje společnosti v koncernu. I tak je takový postup nemožný, už jen tím, že do vývoje zasahují různé faktory tržní i jiné, které znemožňují předpovídat jakýkoli vývoj zcela přesně.

Na druhou stranu, slovo *vyrovnání*, které zákon v § 72 odst. 2 a 3 používá, je často vnímáno ve značně volnějším smyslu než *náhrada*. Vyrovnáním není třeba dosáhnout kvantitativně zcela přesné úhrady dluhu, stačí i nižší plnění ze strany dlužníka. Podstatou zde je kvalitativní stránka vztahu mezi dlužníkem a věřitelem. Dojde-li k vyrovnání, ani jedna ze stran již nemá vůči té druhé nároků[147]. Je tedy možné ustanovení chápat tak, že lze využít dispozitivnosti ohledně toho, jak újmu vyrovnat. Mezi členy koncernu tak může dojít ke konsenzu v tom ohledu, že k vyrovnání újmy dojde alternativním, případně nižším plněním. Na rozdíl od případů ovlivnění a ovládání, kde je možnost vzdání se náhrady újmy a její odlišné ujednání stranami omezená, zde mají strany možnost ujednat si způsob vyrovnání újmy.

Samotná podoba vyrovnání újmy se patrně bude značně lišit od náhrady újmy, jak ji chápe občanský zákoník[148]. Ten v § 2951 stanoví, že se škoda nahrazuje uvedením do předešlého stavu, a není-li to možné, anebo žádá-li o to poškozený, hradí se škoda v penězích. Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním, které má být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné způsobené újmy. Pro koncernový režim platí, že újma způsobená řídícím vlivem bude vyrovnána, bude-li vyrovnána přiměřeným protiplněním nebo jinými prokazatelnými výhodami plynoucími z členství v koncernu.

---

[145] ČERNÁ, 2014 op. cit.

[146] PELIKÁN, Robert. Skupiny společností v obchodním právu. In: *Beck-online* [právní informační systém]. C. H. Beck, 2011 [cit. 2016-03-01].

[147] PELIKÁN, 2013, op. cit.

[148] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 177.

Přiměřené protiplnění může mít mnoho podob. Může například spočívat v poskytnutí služeb jinou řízenou osobou výhodněji, než jak by je provedla jiná společnost na trhu mimo koncern. Další možností bude poskytnutí úvěru na restrukturalizaci poskytnutý jinou řízenou osobou s nižším úrokem, než který by byl požadován mimo koncern. Sama řídící osoba pak může řízené korporaci prominout dluh nebo převzít ručení či poskytnout jiné zajištění dluhu. V úvahu bude přicházet i uhrazení částky odpovídající zisku ušlému v důsledku řízení. Dá se předpokládat, že bude postačující, sjedná-li řídící osoba podmínky k tomu, aby osoba stojící mimo koncern poskytla zvýhodněné plnění řízené osobě, které vznikla újma. Ať již bude újma vyrovnána jakkoli, podstatné je, aby protiplnění bylo pro řízenou osobu hospodářsky účelné[149]. Protiplnění, které by pro ni nebylo užitečné, by bylo v rozporu s účelem koncernu, proto by nemohlo být považováno za protiplnění ve smyslu § 72 odst. 2 ZOK.

Pojem jiných prokazatelných výhod plynoucích z členství v koncernu dává široký prostor pro jinou sanaci újmy mimo její přímou úhradu. Je důležité podotknout, že jde o prokazatelné výhody plynoucí z členství řízené osoby, a je nutné je odlišit od samotného členství v koncernu. Typickým příkladem zde by bylo využívání koncernového goodwillu[150]. Povaha těchto výhod bude muset být odlišná od těch, které jsou běžným dopadem účasti na koncernu. Zároveň musí jít o výhodu, k níž řízená společnost přišla po vzniku újmy, nikoli taková, kterou získala v minulosti[151]. Řídící osoba má také možnost oba způsoby vyrovnání újmy kombinovat[152]. Vzniklou újmu tak může zčásti uhradit přímo a zčásti ji vyrovnat výhodami plynoucími z členství v koncernu, tedy mezikoncernovými vztahy.

Upřesnění pojmu koncernových výhod bude poměrně komplikované a bude na praxi a soudech, zda se spokojí s nimi nebo zda budou požadovat protiplnění. Zároveň bude nutné upřesnit, co takovými koncernovými výhodami lze rozumět a co již patří do pouhých běžných výhod členství v koncernu. Jak podotýká S. Černá, v zahraničí takto

[149] ČERNÁ, 2014 op. cit.

[150] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 177.

[151] ČERNÁ, 2014 op. cit.

[152]HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 177.

volné pojetí újmy není používáno[153]. Ve francouzské doktríně sice lze nalézt názory, podle nichž je možné dosažení rovnováhy ve skupině pojímat jako alternativu k jednotlivému protiplnění, soudy je však převážně nepřevzaly a požadují protiplnění. To může mít jak materiální, tak imateriální podobu. Zatímco materiálním protiplněním může být například půjčka poskytnutá za zvýhodněných podmínek, imateriální může spočívat zejména v prominutí dluhu dceřiné společnosti, které hrozí úpadek, či prodej akcií společnosti, která je na pokraji úpadku, jiné dceřiné společnosti za symbolickou cenu[154].

Volnější režim vyrovnání újmy má i svá pozitiva. Jeho flexibilita by přispěla zejména velkým koncernovým strukturám, jejichž vnitřní vztahy jsou tak komplikované, že sledovat jednotlivé řídící zásahy je značně obtížné[155]. Nepochybně tento přístup dává širší prostor pro vymezování koncernové politiky a postup koncernu. Ostatně umožňuje řízené společnosti účastnit se podnikatelských rizik, kterým se koncern podrobuje. Každé podnikání má svá rizika a každé rozhodnutí o postupu společnosti s sebou nese i nejistotu ohledně výsledku, ke kterému povede a jeho následnému dopadu na společnost[156]. Koncern jako takový by měl přispívat k větší stabilitě společnosti na trzích, čímž by se riziko spojené s volnějším přístupem mohlo vyrovnat. Řízená společnost je samostatná korporace, i pokud je součástí koncernu, a svá rozhodnutí činí s vědomím podnikatelského rizika. To je jeden z důvodů, proč zákon o obchodních korporacích v § 81 odst. 1 stanoví, že členové orgánů nejsou zbaveni jednat s péčí řádného hospodáře.

Druhý výklad vyrovnání újmy v koncernu se přiklání k užšímu pojetí vyrovnání jako úhradě přesného ekvivalentu způsobené újmy. Hlavním rozdílem oproti prvnímu pojetí je, že se bude nutné zaměřit na každou individuální újmu a dohlížet na to, že byla protiplněním v přesné výši nahrazena. To bude značně komplikované u koncernů, které mají složitou organizační strukturu a ve spleti vztahů a řídících pokynů bude jen těžko dohledatelný konkrétní zásah. V koncernech by muselo existovat jakési „účetnictví“,

[153]ČERNÁ, 2014 op. cit.

[154] ČERNÁ, Stanislava. Ke koncepci podnikatelského seskupení v návrhu obchodního zákona, 2006, op. cit., s. 81.

[155] ČERNÁ, 2014 op. cit.

[156] PELIKÁN, 2013, op. cit.

v němž by se evidovaly jednotlivé újmy a protiplnění, která je vyrovnávají [157]. Informace o vyrovnání újmy má obsahovat zpráva o vztazích. Ta však problém zhodnocení vyrovnání újmy neřeší, spíše bude odrážet problémy spojené s volným pojetím vyrovnání v koncernu. Z této skutečnosti také plyne, že výši vzniklé újmy bude nutné posoudit v obou případech.

Hlavní nevýhodou druhého pojetí vyrovnání újmy tedy bude praktická aplikovatelnost. Reálně bude uskutečnitelné spíše u menších koncernů s jednoduchou strukturou. Jeho pozitivem je naopak mnohem silnější ochrana věřitelů, menšinových společníků a řízených osob, jimž újma vznikla.

Nabízí se i možnost zvážit kompromis mezi oběma přístupy. [158] V evropských návrzích úpravy koncernového práva se objevila možnost uplatnit přesnou náhradu újmy u operací nad určitou hodnotu. Ty zásahy řídící osoby, které by daného prahu nedosáhly, by poté mohly být vyrovnány souhrnem koncernových výhod a postačující by bylo prokázat, že řízená osoba není koncernem nadměrně zatěžována. Hranice by mohla být stanovena podle poměření hodnoty transakce s výší vlastního kapitálu řízené společnosti.

Odpověď na otázku které z pojetí vyrovnání újmy chápat pod literou zákona tedy není jednoznačná. K tomu, aby koncernové seskupení mohlo efektivně fungovat, potřebuje jistou volnost. Řídící osoba by měla mít volnost korigovat koncernové společnosti podle okolností a volit vhodné kombinace kroků svým podnikatelským úsudkem. Je samozřejmé, že zákon musí poskytnout v takovém případě dostatečnou ochranu a záruky řízeným společnostem. Zájmem koncernového práva je ochrana řízené osoby, ale také jejích společníků a věřitelů. Zákon poskytuje instituty jejich ochrany, zejména v podobě ručení řídící osoby za dluhy řízené společnosti a práva na odkup.

Zda poskytnou ustanovení o vyrovnání újmy dostatečnou ochranu, bude muset ukázat praxe. Riziko však nemusí být nutně větší v koncernu než v případě jednotlivých společností, které se žádného podnikatelského seskupení neúčastní. Stejně tak jako může koncernová společnost v důsledku jednotného řízení utrpět újmu, či dospět až k insolvenci, může se samostatná společnost dostat do stejné situace v důsledku jiných okolností. Ochrana řízené společnosti jako slabší strany je zde namístě, ale regulace

[157] PELIKÁN, 2013, op. cit.

[158] ČERNÁ, 2014 op. cit.

podnikatelských aktivit příliš striktním chápáním vyrovnání újmy může omezit benefity, které může ve volnějším režimu koncern poskytnout.

S ohledem na jistotu zúčastněných osob je však vhodné, aby protiplnění bylo adekvátní a prokazatelné. Problematika vztahu zprávy o vztazích s určením újmy a její kompenzace v koncernu podporuje tento argument. S ohledem na zahraniční pojetí a předpokládaný postup českých soudů lze očekávat, že se praxe přikloní ve většině případů k požadavku protiplnění, které je také lépe prokazatelné než koncernové výhody. V opačném případě by bylo v první řadě nutné, aby byla vyjasněna a konkretizována přijatelná podoba prokazatelných koncernových výhod.

Povinnost k vyrovnání újmy vzniká řídící osobě, nikoli koncernu jako celku, a to již z toho důvodu, že koncern není nadán právní osobností, a nemůže tak nést dluh vzniklý povinností k vyrovnání újmy. I přesto nemusí řídící osoba poskytnout protiplnění přímo. Může využít tzv. soluční substituce, tedy uplatnit své řídící postavení vůči jiné řízené osobě, která újmu vyrovná. Plnit tak za řídící osobu může jak jiná řízená osoba, tak i více řízených osob[159]. V koncernu tím dochází k řetězení újem a správně fungující seskupení toho využívá ve svůj prospěch tím, že jednotlivé újmy v přiměřené době vyrovnává.

Újma musí být v rámci koncernu vyrovnána v přiměřené době. Na rozdíl od náhrady újmy vzniklé v důsledku ovlivnění podle § 71 odst. 2 ZOK nemusí být vyrovnána do konce účetního období. Tím v dalším směru uvolněn režim koncernu. Přiměřenost doby, v níž dojde k vyrovnání vzniklé újmy, se bude muset posoudit individuálně v každém případě. Hlavní skutečností, podle níž se bude přiměřenost takové doby posuzovat, bude rozsah dané újmy[160]. Čím větší újma, tím delší bude zpravidla doba, v níž bude moci být vyrovnána. Rozsah období, v němž dojde k vyrovnání, se bude pohybovat zpravidla mezi několika měsíci a několika lety. Z hlediska předvídatelnosti by bylo možné za hraniční považovat období pěti let[161].

Při posouzení doby vhodné pro vyrovnání újmy je třeba brát v potaz vyhotovení zprávy o vztazích za rozhodné účetní období. Ta musí v souladu s § 82 odst. 2 písm. f) vždy posouzení vyrovnání újmy za dané období obsahovat. To nebrání odlišnému

[159] ČERNÁ, 2014 op. cit.

[160] Tamtéž.

[161] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

ujednání mezi řídící a řízenou osobou, v němž si stanoví delší dobu vyrovnání, ledaže by taková doba byla nepřiměřená[162]. Tuto skutečnost je možné také pojmout tak, že obecně má být újma vyrovnána do vyhotovení zprávy o vztazích, není-li ujednáno jinak. K výslovnému ujednání doby, v níž bude újma vyrovnána, se přiklání i aplikace § 71 ZOK při nesplnění podmínek § 72 odst. 1 a 2. Nebude-li doba sjednána, bude velmi problematické určit, kdy se řídící osoba dostala do prodlení podle § 71 odst. 2.

6.4.2. Vyloučení aplikace ustanovení o zproštění povinnosti hradit újmu

Ustanovení § 72 ZOK o zproštění povinnosti hradit újmu je bezesporu koncernově vstřícné a pro koncern výhodné. Právě proto ale musí být splněny podmínky, aby mohlo být aplikováno, a při nesplnění těchto zákonem stanovených předpokladů se použije obecná úprava náhrady újmy vzniklé ovlivněním podle § 71 ZOK. Důvodů pro nemožnost využití volnější úpravy koncernového vyrovnání újmy je několik. V první řadě je zde materiální a formální podmínka existence koncernu, seskupení tedy musí splňovat znaky uvedené v § 79 odst. 1 a 2 a zároveň musí provést koncernovou deklaraci podle § 79 odst. 3. Dalším důvodem je úpadek společnosti způsobený řídící osobou. Nemusí však dojít až k úpadku, stačí, pokud řídící osoba nevyrovná újmu v přiměřené době. V neposlední řadě pak nebude možné koncernový režim vyrovnání újmy využít, nebyl-li ovlivňující zásah v zájmu koncernu nebo není-li v souladu s koncernovou politikou.

Zákon v § 72 odst. 3 stanoví, že odstavce 1 a 2 se nepoužijí, dojde-li v důsledku jednání řídící osoby k úpadku řízené společnosti. Úpadek je racionální mezí aplikace koncernové výjimky. Rozumí se jím skutečnost, že se společnost dostala do úpadku ve smyslu insolvenčního zákona[163] , nikoli až prohlášení úpadku soudem[164]. K úpadku řízené společnosti může dojít jak v důsledku jednotlivého pokynu řídící osoby, tak i více řídícími zásahy provedenými v rámci jednotného řízení. Zároveň je nutné, aby mezi zásahem či zásahy a úpadkem řízené společnosti stála příčinná souvislost.

[162] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 178.

[163]Zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

[164] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 177.

Vzhledem k tomu, že za úpadkem společnosti bude zpravidla stát více činitelů, rozhodující bude, zda k němu došlo z větší části vlivem řídící osoby[165]. Samotný fakt, že u řízené osoby došlo k insolvenci, neznamená bez dalšího, že úpadek byl způsoben řízením. I přes účast v koncernu je totiž řízená osoba samostatným subjektem, který činí rozhodnutí nezávislá na koncernovém seskupení.

Úpadek řízené korporace je krajním, avšak nikoli jediným důvodem pro vyloučení aplikace § 72 odst. 1 a 2 ZOK. Z dikce samotných odstavců 1 a 2 lze dovodit, že nedojde-li k postupu, který stanovují, bude na vzniklou újmu dopadat striktnější ustanovení § 71 odst. 1, 2 a 3 ZOK. Vzhledem k tomu, že podmínky v § 72 odst. 1 jsou kumulativní, postačuje nesplnění některé z nich.

Podle § 71 se tak bude postupovat, nevznikla-li újma v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern. Je třeba, aby byla zároveň v koncernovém zájmu. Újma tedy musí být v zájmu některé z osob, které se účastní koncernu, taková výhoda některé či více koncernových společností musí být v koncernovém zájmu a nesmí se vymykat rámci koncernové politiky.

Nebyla-li či nebude-li újma v rámci koncernu vyrovnána, a to způsobem podle § 72 odst. 2, bude to důvodem pro plnou náhradu újmy řídící osobou. Nesplní-li požadavky v druhém odstavci uvedené, nebude vyrovnána. Tyto informace jsou zároveň uvedeny ve zprávě o vztazích, a nevyrovnání či neuhrazení újmy vede ke vzniku práva kteréhokoli společníka na podání návrhu na přezkum zprávy o vztazích znalcem podle § 85 odst. 1 ZOK.

K vyrovnání musí dojít v koncernu včas. Zákon uvádí jako limit dobu přiměřenou, tedy nevymezuje ji přesně. Dostane-li se řídící osoba v tomto smyslu do prodlení, může, bude v souladu s § 71 odst. 2 ZOK povinna uhradit i újmu, která vznikla společníkům řízené osoby. Problematické bude posoudit, kdy k prodlení došlo, není-li prokazatelně sjednána doba, v níž má být újma vyrovnána. Mám za to, že rozhodující zde bude opět zpráva o vztazích. Nebyla-li újma vyrovnána do jejího vyhotovení, musí zpráva obsahovat informaci o tom, zda vyrovnána bude. Není-li jasné, zda a v jaké době bude vyrovnána, platí pro řídící osobu důkazní břemeno podle § 72

[165] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

odst. 1. Lze tedy předpokládat, že ve zprávě o vztazích bude muset být uveden alespoň časový rámec vyrovnání.

První odstavec § 72 ZOK ukládá řídící osobě důkazní břemeno také vůči skutečnosti, že újma vznikla v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern současně s tím, že byla nebo bude v rámci koncernu vyrovnána. Nepodaří-li se tak řídící osobě prokázat byť jedinou z daných kumulativních podmínek, nepřipadá aplikace koncernové výjimky v úvahu. Stejně tak nesmí dojít k situaci, kdy řízená společnost nerespektuje samostatnost a rozhodovací volnost řízené společnosti, a ta se stane prostředkem k dosažení cílů, k nimž řídící osoba směřuje[166].

6.5. Právo odkupu

Zásadnější nástroj ochrany společníků ovládané osoby tvoří § 89 a násl. ZOK. V případě, že ovládající osoba využívá svého vlivu v ovládané společnosti tak, že dojde k podstatnému zhoršení postavení společníků ovládané korporace nebo k jinému podstatnému poškození jejich oprávněných zájmů, a v důsledku není spravedlivé požadovat, aby v ovládané společnosti setrvali, jsou společníci oprávněni požadovat, aby od nich ovládající osoba odkoupila jejich podíl za přiměřenou cenu. Společníci ovládané společnosti tak mají možnost jednostranně vystoupit ze společnosti, jsou-li splněny zákonné předpoklady, za spravedlivých podmínek. Toto právo je „tržně konformním způsobem ochrany investorů“ [167] (WK Komentář) a je vázáno na mimořádný charakter okolností, do nichž jsou společníci v důsledku ovládání, či řízení, respektive jeho negativních vlivů, dovedeni.

Právo odkupu podle § 89 ZOK není jediným obdobným nástrojem, který zákon zná. Obdobně mohou využít práva odkupu menšinoví akcionáři, a to podle § 395 ZOK. Na rozdíl od tohoto ustanovení nemá na využití práva odkupu podle § 89 vliv velikost podílu společníků na obchodní korporaci, ale váže se na podstatné zhoršení postavení společníků ovládané osoby v důsledku ovládání[168]. Omezení ovšem platí pro společníky, kteří jsou sami ovládající nebo ovládanou, respektive řídící nebo řízenou osobou. Ti nemají právo odkupu a musejí využít prostředků ochrany, které jim dává zákon v § 71 a

[166] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

[167] Tamtéž.

[168] Tamtéž

násl. ZOK. To se však nebude vztahovat na společníky, kteří se ovládající či ovládanou osobou stali až poté, co k poškozujícímu vlivu došlo, omezení se tedy vztahuje na ty společníky, kteří byli ovládající, ovládanou, nebo řídící či řízenou osobou v době vlivu[169].

Aby mohlo právo odkupu vzniknout, musí být splněny zákonné předpoklady. Jednak musí být přítomen vliv, a to buď ovládající, nebo řídící osoby. Vliv musí být ovládající či řídící osobou reálně vykonán a musí být příčinou podstatného zhoršení postavení nebo podstatnému poškození oprávněných zájmů ovládané či řízené osoby. Tím se rozumí vyloučení či znehodnocení společnických práv, a to buď fakticky, nebo právně. Na stalou situací pak dojde k takovému znehodnocení podílu společníka na společnosti, že jeho další účast na společnosti pozbude na významu. Jinými slovy, jedná se o podmínky, za nichž by společník do korporace nevstoupil[170]. Druhým předpokladem pak je, že v důsledku zhoršení postavení nebo poškození zájmů společníka není možné po něm požadovat, aby ve společnosti setrval. Tato skutečnost je velmi subjektivní a bude třeba ji v každém individuálním případě dokázat[171].

Otázkou zůstává vztah mezi náhradou újmy vzniklé ovlivněním podle § 71 ZOK a právem odkupu. Vznik újmy podle § 71 není podmínkou práva na odkup, stejně tak právo odkupu nevzniká automaticky, není-li újma nahrazena. Na druhou stranu platí, že i pokud bude společníkovi nahrazena újma v souladu s § 71 odst. 2 ZOK, může později dojít ke splnění podmínek práva na odkup. Nemělo by ale dojít k situaci, kdy bude společník kompenzován dvakrát za totéž, tedy jak náhradou újmy, tak odkupem[172]. Naskýtá se tedy zásada, že si společník musí vybrat, zda bude požadovat náhradu újmy, nebo povinný odkup. Zároveň však, pokud nebude úspěšný v postupu, který si vybere, bude moci zkusit druhou možnost.[173] Dojde-li k situaci, kdy bude újma nahrazena a

[169] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 208.

[170] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

[171] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 206.

[172] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

[173] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 206.

posléze společník vlivem okolností požádá o odkup, bude znalec muset k náhradě újmy přihlédnout při stanovení ceny podílu[174].

Dokazování ohledně zákonných předpokladů práva na odkup podílů je nakloněno ovládané obchodní korporaci, respektive jejím společníkům. Zvýhodněna je z toho důvodu, že je možné považovat ji za slabší smluvní stranu společenské smlouvy[175]. Zákonodárce stanovil společníkům ovládané, respektive řízené, společnosti v § 90 odst. 1 ZOK důkazní břemeno o tom, že došlo k podstatnému zhoršení jejich postavení nebo jinému podstatnému poškození jejich oprávněných zájmů podle § 89 ZOK, pokud soud nerozhodne, že to po nich nelze spravedlivě požadovat. K tomu může dojít například, pokud společník nemůže předložit důkazy, protože je má ovládaná nebo řízená osoba[176]. Oproti tomu zákon předpokládá, že k takovému zhoršení či poškození došlo v důsledku ovládání nebo řízení a ovládající nebo řídící osoba musí v souladu s druhým odstavcem § 90 tuto skutečnost vyvrátit, nerozhodne-li soud, že to po ní nelze spravedlivě požadovat[177]. Dojde-li v důsledku vlivu k úpadku ovládané či řízené společnosti, platí podle § 90 odst. 3 ZOK nevyvratitelná domněnka podstatného zhoršení postavení jejích společníků, ti tuto skutečnost tedy nemusejí dokazovat.

[174] DOLEŽIL In: LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol., 2014, op. cit.

[175] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit.,, s. 221.

[176] HAVEL, Bohumil In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, 2013, op. cit.,s. 206.

[177] ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací,* op. cit.,, s. 221.

7. Závěr

Nutnost komplexní úpravy koncernového práva je s ohledem na tendence společností vytvářet podnikatelská seskupení velmi markantní. Právní systémy se snaží nalézt odpověď na problémy, které s sebou koncerny přináší. Těmi jsou zajištění ochrany ovládaných společností, jejich věřitelů a menšinových společníků. Na druhou stranu se však v některých právních řádech, a zejména na evropské úrovni stále více prosazuje koncept *enabling law*. Podpora vzniku koncernových seskupení volnějším režimem úpravy je žádoucí z hlediska přínosů pro ekonomiky jednotlivých státy a konkurenceschopnosti evropského trhu. Věřím, že jistá míra harmonizace na evropské úrovni je namístě z důvodu odstranění překážek vnitřního trhu. V tomto ohledu by měla probíhat diskuze na evropské úrovni, která by měla směřovat k vyjasnění rozdílů v pojetí koncernového práva mezi jednotlivými členskými státy a jejich omezení. Evropská úprava by pak měla překlenovat jednotlivé národní úpravy a poskytnout rámec koncernového práva na evropské úrovni.

Česká úprava v zákoně o obchodních korporacích učinila pozitivní odklon od rigidního pojetí smluvního a faktického koncernu. Snahou zákonodárce je najít vhodný kompromis mezi koncernově vstřícným právem a ochranou řízené osoby v případě její újmy. Zavedení pojmu ovlivnění vnímám pozitivně, a to z toho důvodu, že je lze vztáhnout na široký rámec případů včetně těch, kdy nedojde ke vzniku podnikatelského seskupení. Ovládaná skupina a koncern se liší intenzitou vztahů, a tomu odpovídá režim náhrady, respektive vyrovnání újmy. Nová úprava však přináší výkladové problémy, a to především v případě koncernu. Vymezení pojmů, jako je koncernový zájem či jednotná politika koncernu, bude muset upřesnit praxe. Stejně tak je sporné, jak bude vnímáno vyrovnání újmy v koncernu. Zde se zákonodárce omezil na velmi neurčité pojmy, s nimiž v praxi nepočítá ani žádná zahraniční právní úprava. Volnější i užší pojetí má přitom své výhody i nevýhody a není zcela zřejmé, k jakému z nich je vhodné se přiklonit.

V této práci jsem se snažila obsáhnout novou úpravu podnikatelských seskupení se zaměřením na koncern a upozornit na její nedostatky. Doufám, že umožnila čtenáři hlubší pohled na literu zákona. U daných problémů jsem se snažila předestřít co možná nejvíce názorů na věc, avšak ne vždy se mi podařilo dospět k jednoznačnému řešení.

Seznam zkratek

ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ObčZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Seznam použité literatury

Knižní publikace a komentáře

ČERNÁ, Stanislava. *Faktický koncern, ovládací smlouva a smlouva o převodu zisku*. 2. dopl. vyd. Praha: Linde, 2004. ISBN 8072014161.

ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 9788074787355.

DOLEŽIL, Tomáš. *Koncerny v komunitárním právu: analýza a náměty pro rekodifikaci*. Praha: Auditorium, 2008. Studie (Auditorium). ISBN 9788090378636.

DOLEŽIL, Tomáš, LASÁK, POKORNÁ, DOLEŽIL a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář* [systém ASPI]. Praha: Wolters Kluwer, 2014 [cit. 2015-12]. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788074785375. ISSN 2336-517x. Dostupné z: KO90_2012CZ

HAVEL, Bohumil, ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P. a ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 9788074004803.

Časopisecké články a články ze sborníků

ČECH, Petr. *Nad několika rekodifikačními nejasnostmi.* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2012 [cit. 2015-12-18]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz.

ČECH, Petr a Stanislava ČERNÁ. *Ke způsobům prosazování rozhodujícího vlivu v ovládané akciové společnosti, jeho podmínkám a důsledkům* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2009 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz.

ČERNÁ, Stanislava. *Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2013 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz.

ČERNÁ, Stanislava. *K rozdílům mezi německou a francouzskou koncepcí skupin společností.* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2004 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz.

ČERNÁ, Stanislava. *Ovlivnění jako klíčový pojem českého koncernového práva* ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, 2015 [cit. 2016-03-01]. ISBN LIT46692CZ.

ČERNÁ, Stanislava. *O koncernu, koncernovém řízení a vyrovnání újmy.* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2014 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz.

ČERNÁ, Stanislava. *Ke koncepci podnikatelského seskupení v návrhu obchodního zákona.* In: ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed.). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 72-85. ISBN 8086898814.

DĚDIČ, Jan. *Obchodní korporace v pohledu rekodifikačních intertemporálních ustanovení* ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR, 2015 [cit. 2016-03-01]. ISSN 2336-517x. Dostupné z: LIT48625CZ.

DĚDIČ, Jan, Petr KASÍK a Vlastimil PIHERA. *K problematice právní úpravy koncernu* . Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2009 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz.

DOLEŽIL, Tomáš. *Zamyšlení nad předmětem regulace koncernu.* In: ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed.). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 103-117. ISBN 80-86898-81-4.

DOLEŽIL, Tomáš. *K určení rozsahu údajů ve zprávě o ovládacích vztazích.* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2003 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://ww.beck-online.cz.

ELIÁŠ, Karel. *Koncernové právo v Německu, Evropské unii a v české republice.* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 1999 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://ww.beck-online.cz.

HÁMORSKÁ, Andrea. *Povinnost členů orgánů obchodních korporacích jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci* [Beck-online]. C. H. Beck, 2012 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.beck-onlone.cz

HAVEL, Bohumil. *O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva*. Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2013 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz.

KÜHN, Zdeněk. *Fikce samostatnosti právnických osob a její prolomení*. Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2003 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz.

LOGESOVÁ, Jitka. *Pojem „jednotné řízení" v koncernu*. In: *Beck-online* [právní informační systém]. C. H. Beck, 2002 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://ww.beck-online.cz.

MAREK, Karel. *K podnikatelským seskupením*. Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2003 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://ww.beck-online.cz.

PÁNKOVÁ, Eva. *Faktický koncern-základ nového koncernového práva.* IHNED.cz [online]. Economia, a.s., 2013 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: http://pravniradce.ihned.cz/c1-60126490-fakticky-koncern-zaklad-noveho-koncernoveho-prava.

PELIKÁN, Robert. *Nová úprava koncernů v českém zákoně o obchodních korporacích*. Obczan.cz [online]. 2013 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: https://www.obczan.cz/clanky/nova-uprava-koncernu-v-ceskem-zakone-o-obchodnich-korporacich?do=detail-export.

PELIKÁN, Robert. *Skupiny společností v obchodním právu*. Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2011 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz.

POKORNÁ, Jarmila. K *některým otázkám úpravy seskupení podnikatelů.* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2004 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://ww.beck-online.cz.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Pokyny týkající se obchodního vedení kapitálových obchodních společností.* Obczan.cz [online]. 2015 [cit. 2015-12-29]. Dostupné z: https://www.obczan.cz/clanky/pokyny-tykajici-se-obchodniho-vedeni-kapitalovych-obchodnich-spolecnosti?do=detail-export.

TICHÝ, Luboš. *Evropské koncernové právo - trnitá cesta.* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 1999 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz.

TOMAŠTÍK, Petr. *Právní úprava podnikatelských seskupení po novele obchodního zákoníku.* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2001 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://ww.beck-online.cz.

TOMAŠTÍK, Petr. *Koncernové právo (několik praktických poznatků)* Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, 2003 [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz

Ostatní:

Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích. Obcanskyzakonik.justice.cz [online]. [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf

Rozsudek ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3661/2010. Beck-online [právní informační systém]. [cit. 2016-05-01]. Dostupné z: http://www.beck-online.cz.

FUNATSU, Koji. *Trends in European Corporate Group Law Systems and the Future of Japan's Corporate Law System.* In: Https://www.mof.go.jp [online]. Doshisha University, 2015 [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: https://www.mof.go.jp/english/pri/publication/pp_review/ppr029/ppr029f.pdf.

Report of the Reflection Group On the Future of EU Company Law. In: Ec.europa.eu [online]. Brussels, 2011 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/reflectiongroup_report_en.pdf.

Report of the High Level Group of Company Law Experts on modern regulatory framework for company law in Europe. In: Ec.europa.eu [online]. Brussels, 2002 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/report_en.pdf.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/34/EU ze dne 26. června 2013 o ročních účetních závěrkách, konsolidovaných účetních závěrkách a souvisejících zprávách některých forem podniků, o změně směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/43/ES a o zrušení směrnic Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS. In: EUR-Lex [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&qid=1478954687697&from=EN.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/25/ES ze dne 21. dubna 2004 o nabídkách převzetí. In: EUR-Lex [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004L0025&from=CS.

Sedmá směrnice Rady ze dne 13. června 1983, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy o konsolidovaných účetních závěrkách (83/349/EHS). In: *EUR-Lex* [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31983L0349&from=CS.

Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti. In: *EUR-Lex* [online]. [cit. 2016-11-05]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001R2157&from=CS.

Zákonné předpisy

Zák. č. 89/2012 Sb, občanský zákoník.

Zák. č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Zák. č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zák. č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Abstrakt

Problematika právní úpravy koncernových seskupení je v moderní době stále častěji diskutovaným tématem. Zákonodárce zde stojí před několika otázkami: zda povolit seskupení jako taková; pokud ano, zda připustit nevýhodný pokyn pro ovládanou společnost; jak v takovém případě řešit náhradu újmy, která vznikla; jakým vhodným způsobem chránit menšinové společníky a věřitele ovládané osoby. Rekodifikace soukromého práva v České republice přináší novou úpravu podnikatelských seskupení, které se snaží být koncernově vstřícné a odráží trendy koncernového práva diskutované na evropské úrovni.

Tato práce se věnuje v první části východiskům, kterými je úprava v zákoně o obchodních korporacích inspirována, včetně stručného porovnání německé a francouzské koncepce koncernového práva, doktríny *piercing the corporate veil* a recentních diskuzí na evropské úrovni.

Druhá část pojednává o novém pojmu ovlivnění a prvním stupni podnikatelských seskupení, kterým je ovládání. Věnuje se mimo jiné právním domněnkám ovládání, vymezení jednání ve shodě a problematice většinového společníka. Je zaměřena na výklad pojmů a rozebírá některé výkladové nejasnosti. Třetí část se věnuje podrobnému výkladu koncernu, včetně jednotného řízení, koncernové politiky a řídících pokynů.

Předmětem čtvrté části je zákonná úprava zprávy o vztazích a její náležitosti. Zaměřuje se na jejich výklad a konkretizaci. Poslední část poskytuje vhled do úpravy náhrady újmy v podnikatelských seskupeních. Je primárně zaměřena na vyrovnání újmy v koncernu. Ta je zde podrobně analyzována a práce zde nabízí náhled do rozdílných výkladových stanovisek.

Cílem této diplomové práce je poskytnout pokud možno komplexní vhled do problematiky podnikatelských seskupení se zaměřením na koncern, upozornit na interpretační a aplikační nedostatky nové úpravy a nabídnout jejich možná řešení.

Abstract

Legal regime of a group company after recodification of private law in the CR

The issue of company group legislation is a topic increasingly discussed in the modern times. There are some questions that a legislator must ask: whether to allow the formation of corporate groups in the first place; if so, to what extent should disadvantageous instructs towards the subsidiary be permitted; how to handle the compensation for the damage caused by such instructs; in what manner to protect minority company members and creditors of the subsidiary. The recodification of private law in the Czech Republic has brought a new legislation of company groups in an attempt to introduce group enabling law in reaction to recent trends discussed on European level.

The first part of this thesis concentrates on bases on which the legislation in the Czech Business Corporation Act is built, including a brief comparison of German and French concept of corporate company law, the doctrine of piercing the corporate veil and recent discussions on European level.

The second part deals with the new term of influence and the first degree of company groups. It focuses mainly on the legal presumptions of control, the definition of concerted action and the topic of the majority partner. In the third part there is a detailed analysis of holding groups as the highest form of company groups, unified management, group politics and controlling power of the parent company.

The fourth part focuses on the legal regulation of the report on group relations and its legal essentials. The last part provides an insight into the compensation of damage inflicted on the subsidiary. It is concerned mainly with satisfaction of damage in the holding group which is analyzed in detail and provides different stances on its interpretation.

The aim of this master thesis is to provide the broadest possible insight into company groups focusing on the holding group, to bring attention to the interpretation and application deficiencies of the new legislation and to offer possible solutions.

Klíčová slova:

Podnikatelská seskupení; koncern; vyrovnání újmy v koncernu.

Keywords:

Corporate groups; holding groups; compensation of damage in company groups.